

Täysistunto

Perjantai 15.12.2023 klo 10.01—18.17

8.4. Pääluokka 29 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Puhemies Jussi Halla-aho: Esitellään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 29.

Pääluokan yleiskeskusteluun varataan aikaa tässä vaiheessa enintään kello 13.45 saakka. — Edustaja Lintilä, olkaa hyvä.

Keskustelu

11.37 **Mika Lintilä kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kokonaisuus on noin kahdeksan miljardia euroa, joka on reilut 300 miljoonaa enemmän kuin vuoden 23 varsinaisessa talousarviossa. Valtiovarainvaliokunta on erittäin tyytyväinen siihen, että hallitus on tunnistanut perustaitojen, koulutuksen ja tutkimuksen sekä myös liikunnallisen elämäntavan tärkeyden vaikeassa julkisen talouden kokonaistilanteessa eikä kohdistu hallinnonalalle mittavia leikkauksia, vaikka toki tällekin hallinnonalalle leikkauksia kohdistuu muun muassa vapaaseen sivistystyöhön sekä valtionavustuksiin.

Valiokunta korostaa perustaitojen ja -valmiuksien tärkeyttä. Osana perustaitojen panostamisen kokonaisuutta hallitus esittää ensi vuodelle 50 miljoonaa euroa esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen tasa-arvorahoituksen vakiinnuttamiseen. Rahoitus mahdollistaa tukea erityisesti alueille, joilla perheiden sosioekonominen tilanne voi altistaa heikommille oppimistuloksille. Laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus ovat koulutuksellisen tasa-arvon edistämisen peruselementtejä. Jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen sekä edellyttää osaavia varhaiskasvatuksen opettajia.

Valiokunta kiinnittää huomiota alan vaikeaan henkilöstötilanteeseen ja siihen, että varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärä ei vastaa varhaiskasvatuslain mukaisiin tarpeisiin. Hallitusohjelmassa asetettua vuosittaista tavoitetta 1 400 uudesta varhaiskasvatuksen opettajasta ei saavuteta ilman merkittävää lisäystä koulutuksen aloituspaikkojen rahoitukseen. Valiokunta on lisännyt 800 000 euroa varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärien kasvattamiseen ja korostaa, että aloituspaikat tulisi kohdentaa muun muassa kasvukeskuksiin sekä alueille, joilla ennakoidaan merkittävää työvoimapulaa.

Valiokunta pitää lukutaitoa keskeisenä ydinosaamisena ja on hyvin tyytyväinen Luku-ahja lapselle -malliin ja sen rahoituksen vakinaistamiseen. Työtä lukutaidon, monilukutaidon ja kielitietoisuuden vahvistamiseksi on jatkettava kansallisen lukutaitostrategian suuntaviivojen mukaisesti. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää myös muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten lasten lukutaidon vahvistamiseen. Valiokunta on lisännyt rahoitusta Etäkoulu Kulkurille sekä Suomi-koulujen toimintaan yhteensä 650 000 euroa. Myös esimerkiksi tiedeolympialaisille osoitetaan 50 000 euroa.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Kaiken kaikkiaan valiokunta on tehnyt tässä pääluokassa lukuisia pieniä kohdennuksia yhdistyksille ja järjestöille. Lisäksi on kohdennettu myös lukuisille taidetta, kulttuuria ja museotoimintaa edistävälle hankkeille, järjestöille ja muille kohteille kaikkiaan 3,18 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Keskeinen asia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on myös korkeakouluopetus ja -tutkimus, joihin osoitetaan noin 3,7 miljardia euroa, joka on lähes 240 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 23 varsinaisessa talousarviossa. Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttamista tukevan niin sanotun t&k-rahoituslain mukaisesti vuoden 24 talousarvioesitys sisältää näin ollen merkittävän, kaikkiaan noin 280 miljoonan euron lisäyksen t&k-toiminnan rahoitukseen.

OKM:n hallinnonalalle hallitus on esittänyt uutta rahoitusta muun muassa tohtorikoulutuksen määräaikaiseen pilottiin, johon osoitetaan yliopistoille 40 miljoonaa euroa vuoden 24 kokonaisrahoituksen ollessa yhteensä 262 miljoonaa euroa vuosina 24—27. Lisäksi Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuksiin osoitetaan korotusta. Lisärahoitusta suunnataan lippulaivoihin, tutkitun tiedon vaikuttavuuteen ja kansalliseen tutkimusinfrastruktuuriin. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että korkeakoulutukseen ja tutkimukseen on osoitettava riittävä rahoitus, sillä julkisen talouden suunnan kääntämiseen kasvua tukeviin toimiin on välttämätöntä panostaa. T&k-toiminnan kokonaisuudessa tutkimus- ja kehitysinfralla on tärkeä roolinsa. Hallitusohjelman mukaan niiden rahoitusta onkin tarkoitus lisätä osana t&k-rahoituksen kasvattamista, esimerkkeinä muun muassa Lumi-supertietokone, kvanttietokoneiden kehitystyö sekä osaamiskeskukset. Valiokunta on päättänyt myös kohdentaa 450 000 euron lisäyksen Vaasan yliopiston VEBIC- tutkimus- ja innovaatioalustan vetyinfran kehittämiseen.

Lopuksi voisin todeta vielä kaksi poikkihallinnollista haastetta, joihin valiokunta on kiinnittänyt huomion. Ensinnäkin valiokunta kiinnittää huomiota liikkumattomuuden aiheuttamiin kansanterveydellisiin ja taloudellisiin kustannuksiin. Näin ollen valiokunta pitää Suomi liikkeelle -ohjelmaan kohdentuvaa 20 miljoonan euron panostusta hyvin tärkeänä. Ohjelmasta on tärkeää luoda mahdollisimman vaikuttava poikkihallinnollinen kokonaisuus, jolla ihmiset saadaan liikkumaan enemmän tavallisessa arjessa. Toisekseen on havaittu, että Suomessa suuri osa nuoria voi hyvin, mutta on myös yhä enemmän niitä, jotka voivat todella huonosti. Polarisaatio on lisääntynyt. Valiokunta haluaa nostaa esiin nuorten hyvinvoinnin edistämisen tärkeyden. Se edellyttää vahvaa koordinaatiota ja poikkihallinnollista sekä moniammatillista otetta eri hallinnonalojen välillä sekä kuntien ja hyvinvointialueitten välillä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä.

11.44 Opetusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies, ärade talman! Haluan aluksi kiittää sivistysvaliokuntaa ja valtiovarainvaliokuntaa siitä työstä, jonka olette tehneet ensi vuoden talousarvioesitykseen liittyen, ja myös lisämäärärahoista, jotka opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle on osoitettu. Suomen tulisi nousta takaisin maailman osaavimpien kansakuntien kärkeen. Tämä hallitus tekee siksi panostuksia koulutukseen aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen asti, jotta kuljemme määrätietoisesti kohti tätä tavoitetta.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

För ett litet land som Finland är satsningar på kunnande och utbildning i nyckelroll. Därför satsar regeringen målmedvetet på utbildningen trots det ansträngda ekonomiska läget.

Suomalaisnuorten osaamisesta on huolehdittava, ja siksi Pisa-tuloksiin on suhtauduttava vakavuudella. Meidän tulee yhdessä pitää huolta siitä, että lapset ja nuoret saavat vahvat perustaidot, jotta he voivat edetä opinnoissaan. Pienenä kansakuntana osaaminen on menestyksemme edellytys. Vuoden 2024 talousarviossa on merkittäviä panostuksia laadukkaiden ja tasa-arvoisten palveluiden järjestämisen edellytyksiin sekä niiden kehittämiseen. Hallituksella on vahva tahtotila perustaitojen vahvistamiseen. Hallitus vahvistaa perusopetusta yhteensä 200 miljoonalla eurolla hallituskauden loppuun mennessä. Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen ehdotetaan ensi vuonna 50 miljoonan euron lisäystä. Määrärahalisäys kohdistettaisiin varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Tasa-arvorahoitus vakiinnutetaan, ja sillä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen yhdenvertaisuuden, tasa-arvoisuuden ja lähikouluperiaatteen vahvistamiseen. Lisäksi sillä edistetään oppimista, hyvinvointia ja vuorovaikutusta sekä oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä ja riittävän varhaista tukea.

Perustaitojen oppimiseen tarvitaan oppimisrauhaa kouluihin. Sitä ovat myös opettajat toivoneet. Nyt opettajat ja oppilaat saavat mahdollisuuden keskittyä paremmin lukemisen, laskemisen ja kirjoittamisen oppimiseen, kun perusopetuksen vähimmäistuntimäärää lisätään kolmella vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa.

I och med att minimiantalet årsveckotimmar ökas i de lägre klasserna får både lärare och elever nu i framtiden den arbetsro som behövs för att stärka läs-, skriv- och räknefärdigheterna.

Uudistamme myös niin sanotun kolmiportaisen tuen, jotta voimme varmistua siitä, että jokainen oppilas saa tarvitsemansa avun. Olen myös käynnistämässä laaja-alaisen peruskoulun tulevaisuustyön. On tärkeää tarkastella peruskoulua kokonaisuutena, jotta saamme kuvan siitä, miten se vastaa tämän päivän tarpeisiin ja haasteisiin ja myös tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Tänä syksynä olen käynnistänyt valmistelut, joiden tavoitteena on vahvistaa oppimisen tukea lukiolaisille ja ammattiin opiskeleville. Tarvitsemme kannusteita koulutustarjonnan suuntaamiseksi nykyistä paremmin työelämän tarpeiden mukaisesti. Huomiota kiinnitetään myös riittävän opetuksen ja ohjauksen varmistamiseen. Molemmat tavoitteet tukevat valmistuneiden parempaa työllistymistä.

Ärade talman, arvoisa puhemies! Oppimistulosten heikkeneminen tulee ottaa vakavasti, ja on hyvä, että niistä nyt keskustellaan laajasti. Samalla on hyvä muistaa, että meidän koulutuksemme taso on erittäin korkealla ja meillä on hyvin osaava opettajakunta.

Vi har ett stort men inte omöjligt arbete framför oss för att stärka baskunskaperna — att läsa, skriva och räkna — och för att vända på trenden och se till att Finland kommer tillbaka till toppen vad gäller utbildning. — Kiitoksia, tack.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Multala, olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

11.49 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala: Arvoisa puhemies! Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ensimmäinen budjetti on erinomainen korkeakoulutukselle ja tieteelle. Teemme koulutus- ja tiedepolitiikkaa, jonka tavoitteena on nostaa suomalaisten osaamistasoa ja koulutustasoa sekä parantaa kansainvälistä kilpailukykyämme. Teimme jo hallitusohjelmaneuvoittelussa merkittävän arvovalinnan: kuuden miljardin sopeutuksista ja valtiontalouden hälyttävän huonosta tilanteesta huolimatta suojaamme koulutusta ja tiedettä leikkauksilta ja teemme merkittäviä uusia investointeja sekä korkeakoulutukseen että tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Koko opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokka kipuaa yli kahdeksaan miljardiin euroon. Korkeakoulutuksen ja tieteen rahoitus puolestaan kasvaa hallituksen päätösten ansiosta yli 214 miljoonalla eurolla. Korkeakoulujen rahoituksen indeksit ovat täysimääräisesti voimassa. Lisäksi korkeakouluille esitettiin jo budjettiriihessä 11,7 miljoonan euron lisärahoitus uusiin aloituspaikkoihin työvoimapula-aloille. Ensi vuonna rahoitus kohdennetaan erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien ja sote-alan osaajien kouluttamiseen. Tähän rahoitukseen eduskunnan valtiovarainvaliokunta päätti viisaasti lisätä 800 000 euroa varhaiskasvatuksen opettajien kolmevuotiseen koulutukseen. Kiitän valiokuntaa erinomaisesta päätöksestä. Näin olemme taas askeleen lähempänä kunnianhimoisia koulutustavoitteitamme ja helpotamme työvoimapulaa.

Tack till hela utskottet för ett utmärkt beslut.

Arvoisa puhemies! Petteri Orpon hallitus tekee historialliset panostukset tutkimukseen, tuotekehitykseen sekä uusiin innovaatioihin. Jo ensi vuonna tki-toiminnan julkinen rahoitus kasvaa 280 miljoonalla eurolla ja koko hallituskauden aikana yli miljardilla eurolla. Summat ovat mittakaavaltaan erittäin merkittäviä. Ensi vuonna julkinen tki-rahoitus lisääntyy noin 2,3 miljardista eurosta 2,6 miljardiin euroon ja koko hallituskauden aikana lisääntyy siis jopa kolmanneksen siitä nykytasosta korkeammaksi.

Kohdensimme ensi vuoden tki-rahoituksen kohteisiin, joiden vaikuttavuudesta meillä on jo tietoa. Kohdennukset tehtiin nojaten parlamentaarisen tki-työryhmän linjaamiin periaatteisiin sekä hallitusohjelmaan. Iloitsen erityisesti tohtorikoulutuspilotin käynnistymisestä. Rahoitusta on varattu jo ensi vuodelle 40 miljoonaa euroa ja koko pilotin ajalle yhteensä 262 miljoonaa euroa. Tavoitteenamme on kouluttaa 1 000 tohtoria lisää, uudistaa tohtorikoulutuksen käytäntöjä ja edistää tohtorien työllistymistä myös yksityiselle sektorille. Lisäksi panostamme Suomen Akatemian menestyksekkääseen lippulaivaohjelmaan 40 miljoonaa euroa lisää, proof of concept -toimintaan 10 miljoonaa euroa ja tutkimusinfrastruktuureihin 5 miljoonaa euroa. Kokonaan uutena elementtinä mukaan tulee EU-rahoitteisten tutkimushankkeiden vastinrahoitus, joka on ensi vuonna suurten suuruudeltaan 35 miljoonaa euroa.

Suuri osa 280 miljoonan euron lisärahoituksesta on korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten saavutettavissa. Tavoitteenamme on, että nyt lisättävä rahoitus kannustaa yksityisiä investointeja ja avaa uusia ovia yhteistyölle. Osaltaan tätä tavoitetta tukee myös uusi Business Finlandille kirjattu tehtävä luoda rahoitusmekanismi tukemaan ammattikorkeakoulujen yritysyritysyhteistyössä tehtävää soveltavaa tutkimusta.

Arvoisa puhemies! Kulttuuripolitiikassa teimme monia pitkään toivottuja päätöksiä. Lukulajia lapselle -toimintamalli jatkuu, ja ensi vuodelle rahoitus on turvattu. Lisäksi toteutamme eduskunnan tahtoa ja toteutamme e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön kor-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

vauksen. Myös kulttuuripoliittisen selonteon valmistelu on käynnistynyt, ja sen puitteissa luomme kokonaisvaltaisen pitkän aikavälin näkemyksen kulttuuripolitiikasta ja kulttuuri-alan tarpeista. Tavoitteenamme on lisätä yrittäjyyttä, vientiä ja työnteon mahdollisuuksia kulttuuri- ja luovilla aloilla. Suomella on huikea kansainvälinen potentiaali, josta läheskään kaikkea emme pysty vielä täysimittaisesti hyödyntämään. Tavoitteena on, että eduskunnalle tuodaan selonteko käsiteltäväksi ensi vuoden syyskaudella.

Kokonaisuutena tiede- ja kulttuuriministeriön sektorin budjetti on vahvasti myönteinen. Olen tyytyväinen paitsi hallitusohjelman kirjauksiin myös ensimmäiseen budjettiin, ja kiitän eduskuntaa tekemistänne lisäyksistä. Myös Suomi liikkeelle -ohjelman osana on ensi vuonna tarkoitus laajentaa Liikkuva korkeakoulu -toimintaa kaikkiin korkeakouluihin. Budjetissa iloitsen eritoten myös koulutus- ja tiedepanostuksista. Niillä vahvistetaan suomalaisten osaamista ja maamme kilpailukykyä ja rakennetaan tulevaisuuden hyvinvointia vuosikymmeniksi eteenpäin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Bergqvist, olkaa hyvä.

11.54 Liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist: Arvoisa puhemies, värderade talman! Hallituksen talousarvioesitys ensi vuodelle jatkaa liikuntaan, urheiluun ja nuorisotyöhön investoimista. Myös opiskelijoiden taloudellista asemaa parannetaan.

Regeringen står inför ett styvt arbete med att balansera ekonomin. Som idrotts- och ungdomsminister är jag nöjd över de satsningar som vi trots allt kan göra inom mitt ansvarsområde. Vi behöver satsa på förebyggande åtgärder inom ungdomsarbetet och få finländarna att röra på sig mer. Sådana satsningar ser vi i nästa års budget.

Vuonna 2024 opintotukeen ehdotetaan käytettäväksi 875 miljoonaa euroa, josta 531,6 miljoonaa euroa aiheutuisi opintoraha- ja asumislisämenoista. Valtion takaajana maksettavaksi tulevien lainojen määrä, maksuvapautusten määrä sekä korkoavustusten käyttö ovat kasvaneet lainamäärien kasvun myötä. Opintolainojen valtiontakauksesta aiheutuviin menoihin ehdotetaan siksi aiempaa enemmän eli yhteensä 200 miljoonaa euroa. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatukimenot ovat 39,5 miljoonaa euroa. Tällä turvataan opiskelijoille edullinen ja terveellinen opiskelijalounas myös jatkossa. Koulumatkatukimenoihin varataan 104,2 miljoonan euron määräraha, jossa otetaan huomioon muun muassa Waltilippu ja maksujärjestelmän piirissä olevan joukkoliikenteen osuuden kasvu. Eduskunta on käsitellyt opiskelijoiden ostovoiman ja päätoimisten opiskeluedellytysten turvaamiseksi hallituksen esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta siten, että opintorahan huoltajakorotusta korotetaan noin 30 euroa kuukaudessa ja opintolainan valtiontakausta korotetaan 200 eurolla kuukaudessa. Korotukset tulevat turvaamaan opiskelijoiden toimeentuloa ja kompensoimaan opintolainan ostovoiman heikentymistä sekä hallitusohjelman mukaisia valtiontalouden sopeuttamistoimiin liittyviä opintorahojen ja asumistuen indeksijäädätyksiä vuosille 2024—2027.

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan noin 165 miljoonaa euroa, mikä on 10,2 miljoonaa euroa enemmän kuin tämän vuoden varsinaisessa talousarviossa. Liikunnallisen aktiivisuuden lisäämiseen ehdotetaan varattavaksi vuosittain 20 miljoonaa euroa vuodesta 2024 alkaen. Määrärahalla toteutetaan hallituksen poikkihallinnollista ohjelmaa. Suomi liikkeelle -ohjelman tavoite on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Li-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

kuntaa ja huippu-urheilua edistetään hallitusohjelman mukaisesti kiinnittäen erityistä huomiota tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja vastuullisuuden vahvistamiseen.

Nuorisoministerinä kannan suurta huolta nuorten hyvinvoinnista. Pidän tärkeänä, että tällä hallituskaudella löydämme ratkaisuja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseen. Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan noin 74 miljoonaa euroa, joka on 4 miljoonaa euroa vähemmän kuin tämän vuoden varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu pääosin edellisen hallituskauden määräaikaisten lisäysten loppumisesta. Tässä vaikeassa taloustilanteessa myös nuorisotyön määrärahat vähenevät. Ensi vuoden talousarvioesityksessä pystymme ensimmäistä kertaa kohdistamaan budjettirahoitusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön. Se on juuri sellaista ennalta ehkäisevää työtä, jota tarvitsemme. Turvallisten aikuisten läsnäolo ja tuki edistää yhteisöllisyyttä ja viihtyvyyttä koulu- ja oppilaitosympäristössä vahvistaen hyvinvointia ja ehkäisten syrjäytymistä.

Värderade talman! Regeringens mål och uppdrag är att anpassa ekonomin. Det syns också i min portfölj. I budgetförslaget för nästa år satsar vi på att få alla åldersgrupper att röra på sig mera, vi satsar på förebyggande ungdomsarbete i skolorna och tryggar förutsättningarna att studera på heltid. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, arvoisat edustajat, nyt sitten aloitetaan debatti, ja kysymykset aloittaa puheenjohtaja Haatainen, olkaa hyvä.

12.00 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministeereille näistä selityksistä, puheenvuoroista. Te kovasti hallituksessa korostatte työllisyyttä ja kasvua, mutta kun katsoo sitten tätä sivistystointia ja erityisesti nyt korkeakoulutuspaikkoja, niin huoli nousee siitä, että tämän hallituskauden aikana ei saada saavutetuiksi niitä tavoitteita, joita tarvittaisiin osaajien turvaamiseksi meidän yrityksiin ja työpaikkoihin ja meidän todella tärkeälle varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon sektorille.

Tässä puhutaan erityisesti nyt ammattikorkeakoulujen rahoituksesta, joka on sieltä 2010-luvulta laskenut, ja reaalin rahoitus on nykyisin noin 200 miljoonaa euroa pienempi kuin 2010-luvun alussa. Edellinen hallitus lisäsi näihin aloituspaikkoihin tätä rahoitusta, joka oli määräaikaista, ja nyt olisi ollut toivottavaa, että sitä kehitystä olisi jatkettu ja myös saatettu tämä rahoitus ammattikorkeakouluissa pitkäjänteisemmäksi, koska siellä pitää suunnitella myös tätä toimintaa etukäteen, palkata opettajat ja pystyä varmistamaan.

Kyllä huolta kannan tästä, [Puhemies koputtaa] ja erityisesti sote-alan koulutuspaikkojen lisäämisen osalta ammattikorkeakoulut ovat nyt todella vaikeuksissa näitten leikkausten takia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten varapuheenjohtaja sivistysvaliokunnasta, edustaja Koponen.

12.01 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa saa ilmaiset opinnot kautta linjan, ja se on mahdollisuuksien tasa-arvon kannalta tärkeää. Opintoraha on pysymässä hallituskauden ajan samassa, ja mahdollisuus opintolainan nostamiseen suurenee 200 eurolla kuukaudessa. Opintolainahyvitys on mahdollista, kun valmistuu ajoissa, ja tämä etuus on ja pysyy.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Hallitus lisäksi nostaa opintorahan huoltajakorotusta 30 eurolla kuussa, etteivät perheeliset opiskelijat joutuisi mahdollittamaan tilanteeseen. Tämä jos jokin on hyvää ja vahvaa perhepolitiikkaa. Hallitus lisäksi tekee kauden aikana opintotuen kokonaisuudistuksen, jossa tilannetta tarkastellaan muun muassa opintolainan hyvityksen tason osalta ja tulorajojen osalta.

Puhemies! Tässä taloustilanteessa ei voi kaikkialle sysätä miljardeja, jotta meillä kaikilla olisi mahdollisuus tarjota ilmainen koulutus myös tulevaisuudessa. Jokaisen kynnelle kykenevän on pystyttävä joustamaan. Vastuuta on kyettävä ottamaan myös itsestään, ja tässä korostan myös vanhemmuuden merkitystä.

Loppuun, puhemies: tämä hallitus tulee kääntämään oppimistulokset nousuun.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Kosonen.

12.02 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hieno lupaus tuolta, edustaja Koposelta. [Ari Koponen: Pistäkää korvan taakse!] Toivottavasti näin tulee käymään, että oppimistulokset saadaan nousuun. On hienoa, että hallitus on ottanut tärkeimmäksi koulutuspoliittiseksi tehtäväkseen peruskoulun kuntoon laitton. Erityisesti nyt näiden viime viikolla julkistettujen Pisa-tulostenkin kannalta se on hyvä asia.

Pisa-tuloksissa olivat kaikki — matematiikka, lukutaito, luonnontieteet — laskeneet, mutta erityisen huolissaan tietysti pitää olla varmasti kaikesta, mutta lukutaidon nostaisin tässä kohtaa esiin, ja kysynkin, onko teillä tähän kohtaan lisää ajatuksia, kuinka saamme lukutaitoa paremmaksi, koska nyt oli tuloksena se, että yli viidennes yhdeksäsluokkalaista ei osaa lukea kunnolla, ja se tarkoittaa sitä, että he ovat jonkun varassa, se vähentää itsenäisyyttä, [Puhemies koputtaa] ja he jäävät keskustelujen ulkopuolelle ja jatko-opinnotkin ovat kyllä vaarassa sen jälkeen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia, edustaja Hopsu.

12.03 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten oppimistulosten lasku on jatkunut jo pitkään, eikä tämä valitettavasti ole mikään yllätys. Kun korona-aika otetaan vielä mukaan, niin se selittää osittain, miksi romahdus on nyt entistä suurempi. Oppimiserojen kasvu näkyy koulujen välillä, mutta myös koulujen sisällä. Kun meillä aikanaan oli maailman parhaat Pisa-tulokset, se johtui siitä, että oppilaamme olivat tasaisen vahva joukko. Meillä oli vähemmän heikkoja oppilaita.

Oppimisen tuen laittaminen kuntoon onkin hyvin oleellista. Ryhmäkokoja ei saa päästää kasvamaan, erityis- ja pienluokista ei tule luopua. Kuinka tämä onnistuu, kun kunnilta nyt samalla säästetään?

Vihreät on esittänyt myös, ennen hallitusta, enemmän tasa-arvorahaa, minkä korotus olisi merkittävää ja tarpeellista. Ylipäättään tarvitsisimme oppimistulosten nostoon ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseen pitkäjänteisen, parlamentaarisen vision ja sovun.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Honkasalo.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

12.05 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuurista on tässä salissa puhuttu surullisen vähän. Eduskunnalla olisi ollut mahdollisuus kompensoida näitä kulttuuriin kohdistuvia leikkauksia. Esimerkiksi vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuen poisto olisi pystytty kompensoimaan. Mutta sen sijaan eduskunnan hallituspuolueet keskenään päättivät neuvotella sellaisen potin, joka ohjaa varoja varsinkin konservatiivisille kristillisille järjestöille, joista edustaja Räsänen puolison järjestö saa suurimman potin. Nämä ovat sellaisia tahoja, [Laura Huhtasaaren välihuuto] joita edes kirkko ei tue ja joita myös piispat ovat kritisoineet Venäjä-yhteyksistä. Tämä on täysin käsittämätön arvovalinta.

Ilmettelen myös, bästa SFP, att ni är med i en sådan här förhandlingskompromiss som även ger pengar till Suomalaisuuden Liitto, som arbetar väldigt aktivt emot det svenska språket.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Hyrkkö.

12.06 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän yhteinen tavoitteemme on varmistaa jokaiselle lapselle laadukas varhaiskasvatus, perusopetus, mahdollisuus opiskella niin pitkälle kuin rahkeet riittävät ja tarvittava tuki koko koulutuspolun ajan, että jokainen koulu on hyvä ja että jokaiselle nuorelle löytyä tulevaisuus lain tällä puolen. Siksi on minusta valitettavaa, hallitus on päättänyt kasata taakkaa talouden tasapainotuksesta ennen kaikkea nuorten ja opiskelijoiden harteille. Minusta meidän aikuisten olisi kuulunut kantaa enemmän.

Kiitän toki niistä panostuksista, joita hallitus on tehnyt, mutta ei tästä ihan puhtain paperein kuitenkaan selvitä. Koulutukseen ei säästy leikkauksilta, ja nuorisotyöhön, kulttuuriin kohdistetaan leikkauksia, jotka ovat euromääräisesti pieniä mutta joiden vaikutus siihen toimintaan on suuri. Enkä todella voi olla nostamatta esiin tätä hallituspuolueiden käsittämätöntä arvovalintaa, että näiden leikkausten paikkaamisen sijaan lisärahaa ohjataan naispappeutta ja sateenkaarioikeuksia vastustaville tahoille, joita kirkko itsekkin on moittinut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Razmyar.

12.07 Nasima Razmyar sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelman kirjauksissa on paljon hyvää. Sieltä löytyy yhteinen tahtotila nimenomaan meidän peruskoulun vahvistamiseksi ja osaamistulosten parantamiseksi. Toki nämä Pisa-tulokset toivon mukaan ovat viimein herätys siihen, että paljon pitää tehdä ja myöskin nopeasti.

Jos käydään nyt lyhyesti vielä, arvoisa ministeri, läpi tätä meidän perusopetuksen rahoitusta ja sen vahvistamista — onko tosiaankin asia näin? 200 miljoonan perusopetuksen vahvistamisen rahoituksesta ensi vuodelle on varattu 50 miljoonaa. Tasa-arvorahoitus ensi vuodelle on se 65 miljoonaa meidän budjettikirjassamme. Viime kaudella yhteenlaskettu summa tasa-arvorahalle — toki siellä oli paljon näitä määräaikaista rahoituksia — oli noin 60 miljoonaa. Se, että tasa-arvoraha vakiinnutetaan, on äärimmäisen arvokasta ja hienoa, mutta jos lasketaan näitä yhteen, niin eivät ne kyllä minun matematiikassani ole lainkaan tuomassa lisää rahoitusta meidän koulutuksen puolelle. Päinvastoin, kun otetaan vielä

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

nämä kuntien indeksijäädytykset, OKM:n valtionavustukset ja niiden leikkaukset, niin valitettavasti jäädään miinuksen puolelle.

Arvoisa ministeri, nyt kun käydään läpi tätä ensi vuoden budjettia, niin toivon todella, että avaatte tämän kehityksen ja laskukaavion, koska minun päässäni rahoitusta [Puhemies koputtaa] valitettavasti ei ole tulossa lisää meidän perusopetukseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt ihan oikeasti minuutti on minuutti. [Nasima Razmyar: Pahoittelut.] — Seuraavaksi edustaja Siponen.

12.09 Markku Siponen kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministereille esittelystä. Opetusministeri nosti tässä aivan oikein tämän työrauhakysymyksen esille avauspuheenvuorossa. Olisin halunnut vielä kysyä, mitkä ovat hallituksella ne konkreettiset keinot, millä tämä koulujen oppimis- ja opettamisrauha jatkossa turvataan ja tehdään entistä paremmaksi.

Näihin Pisa-tuloksiin liittyen yksi asia, mikä huolestuttaa: Erityisesti Itä-Suomessa tulokset olivat vielä selvästi heikommat kuin muualla Suomessa. Myöskin tällä viikolla ilmestyneissä Move-mittaustuloksissa haja-asutusalueiden tulokset olivat heikommat. Yksi mahdollinen syy tähän voi olla, että meidän kouluverkko on todella paljon harventunut viime vuosien, vuosikymmenien aikana. Lähikoulut ovat siirtyneet entistä kauemmaksi. Haluaisin kysyä opetusministeriltä: mitkä ovat hallituksen keinot, että pystytään turvaamaan lähikoulut varsinkin meidän pienemmille oppilaille, ja voisitteko harkita tätä keskustan esittämää lähikoululisää yhtenä vaihtoehtona?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Ollikainen.

12.10 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Ärade fru talman! Inledningsvis vill jag tacka ministrarna, alla tre, för utfört arbete och de förslag som har kommit och att man försvarar utbildningen inom regeringen. Just den här arbetsron som man pratar om här: Det var ju många partier som ville köra just på arbetsron, och det ger man nu mindre projekt men satsar ändå på grundutbildningen — läsa, skriva, räkna — och även stödfunktionerna, trestegsstödet. Hit hör förstås också Pisa-resultaten, och där finns ju många olika dimensioner.

En dimension som man har pratat om är faktiskt rörelse. Vi hade en arbetsgrupp för unga välståndare här tidigare i veckan och vi pratade bland annat om hur det finns en koppling kring mobiltelefonen och orörligheten.

Eliikkä liikkumattomuus ja näitten mobiililaitteiden käyttö ovat osa sitä, miksi nuoret voivat huonosti.

Palaan kuitenkin peruskouluun. Eliikkä tämä laaja-alainen työ, joka on tulossa peruskoulutukseen: millä tavalla se konkreettisesti tulee näkymään tulevana vuosina? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Talvitie.

12.11 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi tunnetaan sivistyksestä ja maksuttomasta koulutuksesta, ja sen takia on tärkeää, että vaikeassa taloustilanteessa hallitus panostaa koulutukseen, osaamiseen ja tieteeseen ja on tunnista-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

nut perustaitojen, koulutuksen ja tutkimuksen merkityksen sekä liikunnallisen elämäntavan tärkeyden. Nämä huolet ovat nousseet myös muun muassa viime vuosikymmenten aikana Pisa-tuloksissa.

Budjetissa osoitetaan resursseja ja aikaa perustaitojen oppimiseen ja panostuksia tki-toimintaan. Hyvää on myös tohtorikoulutuspilotin käynnistäminen ja siihen 40 miljoonan euron rahoitus ensi vuodelle. Nostetaan siis osaamistasoa kauttaaltaan.

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle haluan lausua kiitokset myöskin siitä, että nyt osoitetaan panostukset tiedeolympialaisille. Kuudessa lajissa Suomella on kansainvälistä valmennusta. Esimerkiksi matematiikassa yli sata nuorta on valmennuksessa, [Puhemies koputtaa] ja on tärkeää, että tämä toiminta turvataan.— Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Tuppurainen.

12.12 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sosiaalidemokraattien mielestä juuri tässä tilanteessa, missä Suomi on, olisi viisasta sijoittaa nuoriin ja koulutukseen. Se on satsaus tulevaisuuteen, tuottavuuteen ja ihmisten hyvinvointiin. Hallituksella on hyviä aikeita, mutta ei valitettavasti tarvittavaa johdonmukaisuutta, koska esimerkiksi nuoriin osuvat monet hallituksen leikkaukset, opiskelijoiden toimeentulo tulee kärsimään ennen kaikkea asumistuen leikkausten ja opintotuen indeksijäädytysten vuoksi. Se on väärää politiikkaa, ja me toivoisimme enemmän valmiutta tukea nuoria tässä tilanteessa. Myös perusopetuksen satsaukset uhkaavat haihtua, koska samaan aikaan leikataan OKM:n valtionavustuksia ja kuntien valtionosuuksiin tulee indeksijarruja ja lisäsäästöjä. Voi olla, että ne panostukset nyt eivät mene perille kuntiin, joiden pitäisi kyetä satsaamaan perusopetukseen.

Puhemies! Täällä aiemmin pääministeri Orpo on luvannut, että kevään kehysriihessä tämä ratkaistaan, niin että koulutuksesta ei tarvitsisi kunnissa leikata. Haluaisin nyt kysyä ministeri Henrikssonilta: aiotteko te valmistautua tähän, ja miten te [Puhemies koputtaa] tämän teette?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Strandman.

12.14 Jaana Strandman ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallitus panostaa lisää rahaa oppilaiden perustaitoihin, koulujen turvallisuuteen ja satsaa merkittävästi korkeakoulutukseen sekä työllisyyttä edistävään lisäkoulutukseen. Kaiken pohjana on, että saamme maahamme osaavaa työvoimaa. Tämän vuoksi meidän tulee tässäkin salissa laittaa asiat tärkeysjärjestykseen ja keskittyä perusasioihin.

Haluan nostaa tässä nyt esille erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevat lapset ja nuoret. He tarvitsevat koulujen toimintakulttuurilta rutiineja, perusasioihin keskittymistä, aistiherkkyiden huomioimista, selkeää päiväohjelmaa ja ennakointia. Heidän kohdallaan pelkkä lukemisen, laskemisen ja kirjoittamisen kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen ei riitä. Pyydän ministeriötä kiinnittämään erityistä huomiota koulujen ja oppilaitosten pedagogiseen toimintakulttuuriin ja arjen toimintatapoihin. Haluan ministeriltä tiedustella: kuinka tämä opettajien ja koulujen toimintatapojen kehittäminen tullaan huomioimaan tulevassa oppimisen tuen uudistamisessa? — Kiitos.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lintilä, jaoston puheenjohtaja.

12.15 Mika Lintilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työ on valtavassa murroksessa tällä hetkellä, teknologian muutos vaikuttaa työn muuttumiseen. Ajan tasainen osaaminen on erittäin isossa roolissa tähän murrokseen vastaamisessa, ja osaaminen on tietysti parasta turvaa myös tämmöiseen muutostilanteeseen. Totta kai tässä tulee toinen puoli, että tämä myös helpottaisi työnantajien tilannetta, koska me tulemme olemaan erittäin vaikeassa tilanteessa työvoiman saatavuuden suhteen. Pohjoismaisessa mallissa on nähty se, että tämmöinen turva, jousto, on ollut työmarkkinoille äärettömän tärkeä ja vienyt niitä kaikkia eteenpäin. Nyt siellä on tulossa kuitenkin aikuiskoulutustuen poistaminen, joka on merkittävä osa sitä, että pystyisimme varautumaan tällaiseen joustoon ja turvaan sen oman, voiko sanoa, aiemman työuran osalta.

Onko hallituksen piirissä käyty keskustelua siitä, [Puhemies koputtaa] voitaisiinko luoda tämmöinen opiskelun, koulutuksen, kaari, joka olisi sitten työntekijöillä turvana [Puhemies koputtaa] heidän työuransa aikana tässä murroksen vaiheessa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Poutala.

12.16 Mika Poutala kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikkumattomuuden saralta saatiin tällä viikolla positiivisia uutisia, kun Move-testin tulokset julkaistiin. Sieltä kolme poimintaa.

Ensimmäisenä: pojat ovat saaneet hieman paremmat tulokset kuin viime kerralla, joten positiivisempaan suuntaan mennään.

Toisena: tyttöjen tämmöinen voimakas lasku on pysähtynyt.

Ja kolmas asia: ehkä hälyttävää oli, että kaupunkien ja maaseutujen eriytyminen on yllättävän suurta ja nimenomaan niin, että maaseudulla lapset ja nuoret ovat huonompikuntoisia.

Hallituksen toimesta ollaan nyt nostamassa Suomi liikkeelle -ohjelman ansiosta erittäin tärkeitä asioita: panostetaan liikkuvaan kokonaisuuteen, liikuntaneuvontaan lisää rahaa sekä liikuntainnovaatioihin lisää rahaa, mikä on erittäin hieno asia. Eikö niin, että tämä on myös yksi keino lasten ja nuorten mielenterveyden parantamisessa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli.

12.17 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hienoa, että hallitus on niin monessa kohtaa ottanut liikunnan ja liikkumattomuuteen liittyvät kysymykset vahvasti esille. Valiokunnan mietinnössä ei suoraan tule esille — se on hieman aikaisemmin tehty — hallituksen hyvä päätös, joka koskee urheilijaeläkkeitä, eläkkeitä, jotka koskevat hyvin pientä ryhmää, eläkkeitä, jotka ovat sinänsä hyvin pieniä mutta merkitykseltään kuitenkin arvokkaita. Voitteko hieman avata, mitä myönteisiä muutoksia olette tämän suhteen tehneet marraskuussa?

Sitten edustaja Multalalle kirjastoista. Kirjastot, lukutaito — erittäin tärkeä asia. Haluan nyt varmistaa ministeri Multalalta: Onhan myös jatkossa niin, että jokaisessa kunnassa kirjastopalvelut ovat saatavilla ja että kirjastopalvelut pysyvät veloituksettomana kaikille

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

kuntalaisille? Ja mikä on näkemyksenne siitä, olisiko hyvä joululahja antaa lapsille lukuhetki?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitanen.

12.18 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tästä lukutaidosta minäkin — nimittäin kyllä nämä Pisa-tulokset olivat huolestuttavat kerta kaikkiaan. Me saimme valtiovarainvaliokuntaan kirjeen Lastenkirjainstituutilta ja lasten- ja nuortenkirjailijoilta, ja se oli kannanotto lukutaitotyön puolesta. Siinä esitettiin huoli siitä, että säästötoimet rapauttavat lukutaitotyötä ja lasten- ja nuortenkirjallisuuden mahdollisuuksia. Siinä lueteltiin muun muassa huoli tästä kirjojen arvonlisäveron nostosta, vähälevikkisen kirjallisuuden tuen lakkauttamisesta ja myös muun muassa tämän Lastenkirjainstituutin Luke-mo-hankkeesta, joka nyt olisi kipeästi tarvinnut sen rahoituksen. Valitettavasti sitä ei tullut.

Viime kaudella, puhemies, sivistys- ja tiedejaostossa me systemaattisesti joka vuosi teimme paketin, missä eri toimin lisättiin lasten lukutaitoa edistäviä asioita. Siellä oli muun muassa lukutaitostrategiaa, oli tätä Lukemo-hanketta, oli muuten tämä Lukulahja lapselle, joka oli siitä positiivinen, että nyt se sitten saa jatkoajan. Mutta muuten, esimerkiksi tämän strategian, rahoitusta vähennetään, ja mielestäni nyt ei todellakaan ole siihen [Puhemies koputtaa] aika.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Huhtasaari.

12.19 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun itse 80- ja 90-luvulla kävin alakoulua ja yläkoulua, niin oppimistulokset olivat parempia ja nuoret voivat paremmin. Silloin meillä oli hyvin vahva kristillinen arvopohja koko yhteiskunnassa. Sen jälkeen sitten vasemmistolainen woke-marssi on tapahtunut instituutioiden läpi, ja nuoret voivat tänä päivänä paljon huonommin ja myös oppimistulokset ovat laskeneet. Ja mitä tulee edustaja Räsäseen, joka täällä mainittiin, niin hänhän on Suomen tämän hetken rohkein poliitikko ja sananvapaustaistelija.

Mutta kännykkä on nyt kuuma aihe, ja tässä juuri luin lehdestä, että Ruotsin hallitus suunnittelee, että kännykkä olisi kokonaan kielletty koulupäivän aikana vuosiluokilla 1—9. Nuoret oikeastaan vähän menettävät elämänsä somelle tällä hetkellä, ja nyt kun on siitä kuitenkin jo näyttöä, että liiallinen somen käyttö vaikeuttaa keskittymistä ja muuta, niin kysyisinkin: ottaisimmeko tässä mallia Ruotsista?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen.

12.20 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta siitä, että hallitusohjelman päälinjaukset edustavat koulutuspolitiikan jatkumoa ja että perustaitojen vahvistamiseen satsataan. On kuitenkin kysyttävä: riittääkö varattu 100 miljoonan euron panos oppimisen tuen erittäin paljon kaivattuun lakiuudistukseen, ja eikö kuntien valtionosuusleikkaus ole paljolti pois perusopetuksesta?

Mutta, arvoisa puhemies, valitettavasti en voi kiittää hallitusta vapaan sivistystyön mitavista leikkauksista, jotka tulevat näkymään eri puolilla Suomea. Enkä voi kiittää myöskään kulttuurileikkauksista, jotka tulevat kasvamaan hallituskauden loppua kohti, jos eri-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

viä päätöksiä ei tehdä. Olisin myös toivonut, että etsivän nuorisotyön rahoitus olisi säilytetty entisellä tasolla ottaen huomioon nuorten erittäin vakavat haasteet, joita näemme, ja kysyisin ministeriltä arviota siitä, mitä etsivän nuorisotyön kattavuudelle tapahtuu, kun rahoitus de facto pienenee.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Räsänen, Päivi.

12.22 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihmettelen vasemmistoliiton ja vihreiden ideologista vihamielisyyttä niitä suomalaisia kohtaan, jotka tekevät esimerkiksi juuri syrjäytymistä ennalta ehkäisevää työtä niin kotimaassa kuin ruohonjuuritason kehitysyhteistyössä kristillisessä järjestökentässä, jossa on esimerkiksi Pelastusarmeija edustettuna.

Mutta kysyn ministeriltä: millä tavoin aiotte toteuttaa tätä hallitusohjelmassa mainittua kouluväkivallan ennaltaehkäisyä? Meitä kaikkia on varmasti järkyttänyt tämä lapsen raiskaaminen kesken koulupäivän wc-tiloissa. Kouluissa on myös ilmennyt enenevästi fyysisiä ja henkistä väkivaltaa ja kiusaamista. Keskustelin 12-vuotiaan tytön kanssa, joka oli koulumatkalla joutunut itsensäpaljastelijan ahdistelemaksi, ja hän ei tiennyt, miten toimia tuossa tilanteessa. Voisiko kouluissa ihan varhaisesta vaiheesta lähtien neuvoa lapsia ottamaan yhteyttä 112:een tai aikuiseen välittömästi, jos joutuu uhatuksi?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Ohisalo.

12.23 Maria Ohisalo vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me täällä salissa mielellämme puhumme siitä, miten maksuton, yhdenvertainen koulutus on tämän hyvinvointivaltion ja Suomen menestyksen kulmakivi. Silti Suomessa kaikkien lasten mahdollisuudet oppia eivät ole tasavertaiset. Sosioekonomisen taustan merkitys on korostunut 2000-luvulla lasten osaamisen ja oppimisen taustatekijänä, eikä tämä ole mikään ihme. Oppiminen on vaikeaa, jos elämää varjostaa jatkuva huoli toimeentulosta. Oppiminen on vaikeaa, jos vanhemmilta ei saa tukea koulunkäyntiin, kun heidän kaikki voimavaransa kuluvat arjesta selviytymiseen päivästä toiseen. Nyt te, hallitus, teidän politiikkatoimillanne lisäätte köyhyydessä elävien lasten määrää lähes 17 000:lla. Miten te, hyvät ministerit, aiotte katkaista tämän yhteyden oppimistulosten ja kasvavan köyhyyden välillä? Miten me turvataan, että jatkossakin taustasta riippumatta kuka tahansa voi saada hyvän koulutuksen tässä yhteiskunnassa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa.

12.24 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oppimistulosten nousuun saaminen edellyttää sitä, että me turvaamme jokaiselle lapselle perustaidot. On valtavan tärkeää, että tämä on hallitusohjelman yksi keskeisimpiä tavoitteita. 200 miljoonaa perusopetukseen, erityisesti sinne perustaitojen vahvistamiseen, oppimisen tuki laitetaan vihdoinkin kuntoon, ne ovat tärkeitä. Mutta me tiedämme myös tutkimusten mukaan, että varhaiskasvatus tukee erittäin hyvin perustaitojen oppimista yhdenvertaisesti, ja siinä ovat tärkeitä päteviä varhaiskasvatuksen opettajat. Siksi me sivistys- ja tiedejaostossa lisäsimme 800 000 euroa varhaiskasvatuksen opettajien yliopistolliseen koulutukseen. Kysynkin nyt ministereiltä: miten täyttyy tuo hallitusohjelman tavoite kouluttaa vuosittain

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

1 400 varhaiskasvatuksen opettajaa? Ja vielä kaikilta ministereitä: Miten me teemme sen, että meillä riittää tulevaisuudessa kaikilla kouluasteilla päteviä, osaavia ja motivoituneita opettajia? Mitä hallitus tekee sen eteen, että opettajilla todellakin on aikaa opettaa? Se on ehkä tärkeimpiä asioita, mitä suomalaisessa sivistisyhteiskunnassa on.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Merinen.

12.25 Ville Merinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yksi lausunto on jäänyt minua vähän kummittlemaan kyselytunnilta, kun ministeri Henriksson sanoi: kännykkäkieltoa ei ole tulossa. On valtava määrä tutkimusta ruutuajan vaikutuksista keskittymiseen ja mielenterveyteen. Eli en puhu vain somesta vaan ruutuajasta. Minimivaatimus on, että kännykkähäiriö poistuu kouluista. Seuraava siitä on, että palataan kirjoihin, vihkoihin ja kyniin. Ruotsissa ollaan menossa vahvasti tähän suuntaan, ja veikkaan, että tässä salissa enemmistö olisi tällä kannalla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Otetaan kaksi ennen ministerin puheenvuoroa — nimittäin ministeri Henriksson joutuu lähtemään tasavallan presidentin esittelyyn, joten hänelle annetaan tässä vaiheessa jo puheenvuoro, ja sitten tuolla vähän ennen yhtä kaksi muuta ministeriä saavat pidemmän puheenvuoron — ja nämä kaksi henkilöä ovat edustaja Harjanne ja edustaja Elomaa. — Edustaja Harjanne.

12.26 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi voi menestyä vain nojaamalla osaamiseen ja sivistykseen, ja on tärkeätä, että jokaisella on mahdollisuus opiskella kykyjensä ja tahtonsa mukaan. On myös välttämätöntä, että Suomessa riittää osaajia talouden tarpeisiin. Esimerkiksi tki-panostukset jäävät ontoiksi, jos ei niille ole sitten tekijöitä. Siksi on tärkeätä saada korkeakouluihin lisää aloituspaikkoja. Valitettavasti hallituksen toimet tässä ovat hyvin vaatimattomia verrattuna vaikkapa vihreiden vaihtoehtobudjettiin, ja olisin suoraan kysynyt, aikooko hallitus tätä linjaansa vielä harkita, jotta meillä on sitä osaamista, jota tämä maa tarvitsee, ja niitä mahdollisuuksia nuorille.

Sen lisäksi kysyisin vielä tähän liikkumattomuuteen liittyen, tehdäänkö tässä yhteistyötä myös ministerikollegoiden kanssa liikenne- ja viestintäministeriössä tai ympäristöministeriössä, koska on aivan selvää, että tässä nimenomaan sitten se arjen rakenne, liikkuminen, yhteiskuntarakenne, on hirvittävän keskeisessä osassa. Muuten jää vähän pinnalliseksi ikään kuin työntää sitä liikkumista ja edistää sitä sinänsä hyvin toimin, jos se yhteiskunta siellä taustalla ei sitä tue.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Elomaa.

12.27 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pisa-tulokset ovat olleet laskussa jo vuosia. Samaan aikaan naapurimaamme Viro petraa ja pärjää hyvin. Suomessa opetussuunnitelmaa on muutettu niin sanottuun vapaaseen suuntaan: on ilmiöoppimista, avointa oppimisympäristöä. Se on hyvin haastavaa opettajille ja totta kai oppilaille. Koululaisille ei voi asettaa vastuuta oppimisesta jatkuvasti lisää, pieni koululainen tarvitsee opettajan ohjausta. Opetussuunnitelman nopea muuttuminen tuntuu olevan käsi kädessä Pisa-tulosten heikkenemisen kanssa, ja kysynkin ministeriltä, näettekö siinä yhtäläisyyttä.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Ja sitten vielä liikkumattomuudesta. Hienoa, että tämä hallitus panostaa liikkumattomuuden ongelmaan — mutta tuntimäärää kouluissa ei lisätä. Monessa EU-maassa on paljon enemmän liikuntatunteja. Kysymys kuuluu siitä ongelmasta, että voiko koulupäivään lisätä liikuntaa ja miten lisätään koulupäivään ilman tunteja sitä liikuntaa. Liikuntahan on kaiken oppimisen perusta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt sitten ministeri Henriksen, ja enintään viisi minuuttia.

12.29 Opetusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos kaikille edustajille erittäin rakentavasta ja hyvästä keskustelusta.

Lähden liikkeelle siitä, että nythän me panostetaan koulutukseen. 50 miljoonaa euroa tulee lisää tasa-arvorahoitukseen. Kun tässä edustaja Razmyr muun muassa kyseli sitä, että kun samalla kunnilta myös otetaan pois, niin se, mitä kunnilta nyt menee, on prosentin indeksijarru, joka on noin 20 miljoonaa euroa koko kuntakentällä, ja ne koulut ja varhaiskasvatuksen toimijat, jotka tarvitsevat enemmän tukea, saavat tätä tasa-arvorahaa hakea. On erittäin tärkeätä, että hallitus nyt vakiinnuttaa tätä tasa-arvorahoitusta.

Niin kuin mainitsin avauspuheenvuorossani, ensi vuonna tullaan lisäämään alakouluun kolme vuosiviikkotuntia lukemiseen, kirjoittamiseen ja matematiikan taitojen vahvistamiseen. Se on tosi tärkeätä, koska juuri niin kuin edustajat ovat nostaneet esille, lukutaidossa olemme menneet alaspäin. Se on huolestuttavaa, ja sen takia tapa toimia on nyt juuri se, että annetaan lapsille enemmän aikaa rauhassa opetella lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan. Sen takia alakoulun luokille 1—3 tullaan lisäämään näitä vuosiviikkotunteja. Se myös rauhoittaa kouluyhteisöä ja kouluympäristöä, että niin opettajat kuin oppilaat saavat rauhassa tehdä tätä työtä. Lukutaitohan on kaiken oppimisen perusta, ja siksi sen harjoittelamisen merkitystä ei voi liikaa korostaa.

Tässä haluaisin myös muistuttaa meitä kaikkia siitä, että meillä on edelleen lukutaitostrategia. Hallitus omissa budjettineuvotteluissaan lisäsi siihen 700 000 euroa, jos muistan oikein. Valtiovarainvaliokunta on lisännyt tähän budjettiin voimavaroja myös tähän Lukulahja lapselle -hankkeeseen. Se on tärkeä asia. Sitten on syytä myös kannustaa vanhempia, isovanhempia, aikuisia ylipäänsä lukemaan lapsilleen. Se, että näytetään esikuvaa myös siitä, että lukeminen on hauskaa ja lukeminen voi myös antaa erittäin paljon perheen arjessa, on syytä nostaa esille.

No, sitten tässä on tullut paljon kysymyksiä myös kännykästä. On viitattu Ruotsiin. Haluan tarkentaa sitä, että kun sanoin, että kännykkäkieltoa ei tule, niin tarkoitin sitä, että sellaista täyskieltoa, että kännykkää ei saa tuoda kouluun, ei tule. Samalla on hyvä muistaa se, että me tiedämme, että joissakin kouluissa tänä päivänä systeemi toimii hyvin ja monessa koulussa on myös järjestyssääntöihin otettu sääntö siitä, että tunnilla ei ole kännykkää mukana. No, me tulemme kannustamaan tähän, että ne kunnat, joissa koulujen järjestyssääntöjä ei ole päivitetty tähän muottiin, tekisivät sen. Samalla tehdään nyt sitä lainsäädäntötyötä, mitä tässä ollaan myös hallitusohjelmassa luvattu, eliikkä niitä tarvittavia lainsäädäntömuutoksia, jotka antavat rehtoreille ja opettajille vielä tiukemman tuen sille, että häiritsevää kännykän käyttöä ei olisi läsnä tunneilla, tullaan vahvistamaan. Se työ on käynnissä. Tässä on muistettava se, että puhutaan myös perusoikeuksista ja tässä on lainsäädännöllisesti käytävä punnintaa myös lasten perusoikeuksien näkökulmasta, mutta oikeus oppimis-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

rauhaan on myös tosi tärkeä perusoikeus kaikille, ja sen takia tähän tullaan kyllä panostamaan.

Edelleen tässä kysyttiin siitä, miten voimme varmistaa, että meillä on myös tulevaisuudessa yhdenvertainen koulu myös esimerkiksi niillä seuduilla, joilla on vähemmän ihmisiä ja joilta ihmiset muuttavat pois. Tämä on tosi tärkeä kysymys. Hallitus haluaa vahvistaa kaikkien lasten sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertaista toteutumista, ja sen takia tätä nyt mietitään. Hallitus tulee pohtimaan sitä, kuinka varmistetaan jokaisen lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen kotikunnasta ja asuinpaikasta riippumatta, ja tässä tullaan myös laatukriteereitä päivittämään. Tämä työ ollaan nyt aloittamassa, ja on tosi tärkeätä, että varsinkin pienillä lapsilla on se lähikoulu olemassa, ettei tarvitse tunteja istua autossa.

Sitten näistä määrärahoista, jotka eduskunta lisäsi: eduskunta on Suomen ylin päättävä elin, ja valtiovarainvaliokunnassa eduskunta on lisännyt joihinkin kristillisiin järjestöihin määrärahoja. Samalla muistutan siitä, että tämä hallitus on myös vakiinnuttanut naisjärjestöjen määrärahoja 400 000 eurolla. [Veronika Honkasalo: Kirkko ei näitä järjestöjä tue!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten jatketaan debattia, ja tosiaan noin kymmentä vaille ovat sitten seuraavat ministeripuheenvuorot, eli saatte siellä myöskin viisi minuuttia molemmat. — Mutta lähdetäänpä liikkeelle. Ja kuten olette huomanneet, olen painottanut sivistysvaliokunnan ja -jaoston väkeä. — Elikkä tässä vaiheessa nyt kuitenkin otetaan edustaja Marttila ensimmäistä kertaa puhumaan, olkaa hyvä.

12.35 Helena Marttila sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Yksi syrjäytynyt nuori maksaa miljoonan. Hallituksen aikeena on saavuttaa neljä miljoonan säästöt leikkaamalla nuorisotyöstä. Arviolta leikkaus koskeekin neljätuhatta nuorta ja vähentää jopa sata nuorisotyöntekijää. Hallitusohjelmassa on yleviä kirjauksia nuorten syrjäytymisen vähentämisestä, mutta toimia katsoessa on aiheellista kysyä, millä keinoilla hallitus on ajatellut nämä tavoitteet saavuttaa. Nuorisotyön ja lastensuojelun jälkihuollon leikkaukset ovat täysin vääräsuuntaisia toimia. Nuorten olisi tarkoitus valmistua työelämään, ei kuntoutukseen, ja huoli nuorten voinnista tällä hetkellä on suuri. Kysynkin nuorisoministeriltä: millä toimilla hallitus siis torjuu nuorten syrjäytymistä tilanteessa, jossa hallitus kuitenkin leikkaa nuorisotyöstä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Laiho.

12.36 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla oli tässä itse asiassa Henrikssonille vielä, mutta sanon kuitenkin tämän kysymyksen tässä vaiheessa. Pisa-tuloksista on jo puhuttu ja kännykän käytöstä. Mutta nytten paljon on opettaminen siirtynyt myös digitaalisille alustoille ja ei välttämättä ole oppikirjoja lainkaan käytössä. Ehkä nyt, vaikkei pysty vastaamaan, voisi miettiä, millä tavalla me pystyttäisiin paremmin myös vastaamaan tiettyjen oppilaiden tarpeisiin, siihen näköoppimiseen. Ja myöskin vanhempien tuki jää usein puutteelliseksi, koska vanhemmille ei ole niitä oppikirjoja käytössä eivätkä he pysty seuraamaan lapsen työskentelyä.

Mutta toinen asia sitten ministeri Multalalle liittyen oppilaspaikkojen jakaantumiseen Suomessa. Meillähän Uudellamaalla on selkeästi liian vähän korkeakoulutuspaikkoja ja

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

toisen asteen paikkoja suhteessa nuorten määrään. Millä tavalla tämä jatkossa tullaan arvioimaan, että se olisi tasavertaisempi myös Uudenmaan nuorten osalta?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Tynkkynen, Oras.

12.37 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me voimme tässä salissa olla hyvinkin eri mieltä monista politiikan sisällöistä, mutta toivon, että kaikki olemme samaa mieltä siitä, että päätöksenteon pitää perustua aina mahdollisimman hyvään tietoon ja näyttöön. Nyt on kuitenkin niin, että hallitus talousarvioesityksessään lakauttaa kokonaan sen määrärahan, jota ministeriöt ovat voineet käyttää päätöksentekoa tukevien selvitysten teettämiseen. Samaan aikaan on ministeriöihin kohdistunut paljon säästöpainetta eikä vastaavia rahoja ole lisätty vaikka sektoritutkimuslaitoksille.

Vaarana on se, että leikkaamalla päätöksentekoa tukevista selvityksistä säästetään kyllä joitakin miljoonia euroja, mutta jos sen seurauksena päädytään tekemään heikosti punnituttuja päätöksiä, niitten päätösten kustannukset voivat olla merkittävästi suuremmat kuin tällä tavalla saavutettu säästö. Miten hallitus aikoo varmistaa, että päätöksenteon tukena on vastedeskin riittävä selvitys- ja tutkimuspohja, kun rahoitusta tältä työltä näin merkittävästi leikataan?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kalli.

12.38 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jaan edustaja Haataisen esiin nostaman huolen ammattikorkeakoulujen rahoituksesta. Jaan huolen myös Pisa-tutkimusten ja Move-mittausten tuloksista, joista täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja. Oikeastaan johtopäätös näistä molemmista on selkeä: tarvitsemme lisää lukemista, tarvitsemme lisää liikuntaa ja liikettä — ja nämä muuten liittyvät myös toinen toisiinsa kiinteästi. Jos fyysinen toimintakyky on kunnossa ja jaksaminen kunnossa, niin silloin myös lukeminen ja oppiminen on helpompaa. Tämä tietysti koskee meitä kaikkia, mutta erityisen kriittistä tämä on lapsille ja nuorille, koska heissä kirjaimellisesti on tulevaisuus.

Arjen elinpiiri ja toimivat, kunnolliset, laadukkaat lähipalvelut ovat tietysti tässä avainroolissa. Siksi uudistan edustaja Siposen tekemän kysymyksen keskustan esittämään lähikoululisään liittyen: voisiko hallitus tarttua siihen? Ja kun tähän huoleen vielä yhdistää nämä leikkaukset vapaasta sivistystyöstä, jotka niin ikään osuvat erityisen kovin sinne harvaan asutulle seudulle ja vievät harrastusmahdollisuuksia, itsensä kehittämisen mahdollisuuksia kauemmas, niin tunnistaako hallitus tämän huolen?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Seppänen.

12.39 Sara Seppänen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Harmi, että opetusministeri joutui juuri lähtemään. Helsingin yliopistossa kehityspsykologian lehtori Aino Saarinen väitöskirjassaan vuonna 2020 selvitti tätä digilaitteiden käyttöä, sen vaikutusta Pisa-tuloksiin kouluissa. Selkeät tulokset osoittavat, että matematiikassa, äidinkielen ja luonnontieteissä oli huonommat tulokset juuri silloin, kun yhdistettiin tätä digiopimista. Hallitusohjelmassa on hyviä kirjauksia juuri tähän perustaitojen oppimiseen, eli se kolme vuosiviikkotuntia lisää sinne ykkös—kakkoselle lukemiseen ja kirjoittamiseen ja kolmas kuutoselle sitten matematiikan oppimiseen, mutta nyt on tärkeää, että yhteistyössä

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Opetushallituksen kanssa tarkasteltaisiin tätä 2014 tehtyä opetussuunnitelman perusteiden uudistusta. Nimittäin siellä on vaatimus tähän digioppimiseen, ja kunnissa on valitettavasti se tilanne, että useinkaan määrärahat eivät riitä sekä digilaitteisiin että kirjoihin, ja nyt pitäisi selkeyttää sitä ohjeistusta.

Ihan lyhyesti vielä tästä kännykkäasiasta. Se, että me kielletään ne kännykät vain oppitunnilla, ei riitä, [Puhemies koputtaa] sillä usein välitunneilla sieltä kännyköistä löytyy alakäisille sopimattomia materiaaleja. [Puhemies koputtaa] Tämä aiheuttaa ongelmia. [Puhemies: Aika!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Täällä pidetään nyt ainoastaan minuutin mittaisia puheenvuoroja, koska meidän pitää saada paljon teidän ääntänne kuuluville, kun meillä on ministerit paikalla. — Seuraavaksi on edustaja Asell.

12.41 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti hallitus on leikkaamassa liikunnan perusrahoitusta ja myöskin liikuntapalveluiden verotusta ollaan kiristämässä, ja näistä molemmista asioista muun muassa Olympiakomitea on esittänyt huolensa. Kun vielä näemme, että myöskin tulevana vuosina ollaan leikkaamassa lisää, niin onhan se huolestuttava suunta, kun tiedämme liikkumattomuuden hinnan. On hyvä, että tämä hallitus on osoittamassa tähän Suomi liikkeelle -ohjelmaan tämän 20 miljoonaa. Se on tärkeätä käyttöä semmoiseen konkretiaan, liikuntaneuvonta varmasti on hyvä asia.

Mutta yksi iso ongelma on harrastamisen hinta, joka on noussut monessa harrastuksessa. Nyt kun samaan aikaan hallitus leikkaa pienituloisilta perheiltä, niin tietysti näissä perheissä olevat lapset jäävät sitten harrastusten ulkopuolelle ainakin niissä, missä hinnat ovat liian korkeita. Miten hallitus aikoo tähän reagoida ja toimia, jotta myöskin köyhyydessä elävät lapset pääsevät harrastamaan mahdollisimman hyvin?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten edustaja Andersson, Otto.

12.42 Otto Andersson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Vad gäller kulturen och svenska språket, som vänsterförbundets kollega var oroad över, har regeringspartierna här i riksdagen valt att särskilt satsa på kultur på svenska: Klockriketeatern, Lurens sommar-teater och Raseborgs sommar-teater får finansiering. Dessutom riktas finansiering till Regnbågsalliansen som arbetar för HBTQIA+-personers rättigheter och välmående i Finland på svenska — ni skakar på huvudet av någon orsak, jag vet inte varför — och för att vi äntligen ska få igång den svenskspråkiga räddningsutbildningen riktar vi finansiering dit. Det skulle ha varit fint om vi tillsammans skulle ha kunnat fixa det också i förra regeringen.

Suomeksi voidaan todeta, että tosiaan vihdoin naisjärjestöjen rahoitus turvataan jo hallituksen budjettiesityksessä. Sitä me RKP:ssä viime kaudella yritimme yhdessä siinä samassa hallituksessa, missä olimme vihreiden, demareiden ja vasemmistoliiton kanssa. Ei onnistuttu, vaikka vasemmistoliitolla oli vastuusalkku. [Veronika Honkasalo: Se ei puolusta näitä tukia!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

12.43 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhutaan tästä koulutuksen sektorista, niin täällä on kaksi isointa haastetta Suomen tulevaisuuden kannalta, jotka meidän pitää yhdessä ratkaista.

Ensimmäinen on tämä oppimistulosten lasku, joka on jatkunut sen viimeiset 20 vuotta. Ensimmäinen se pitää nyt pystyä pysäyttämään, sen jälkeen kääntämään nousuun.

Ja toinen iso haaste liittyy siihen, kun mennään korkea-asteelle. Sielläkin meidän koulutustason nousu on itse asiassa jämähtänyt. Juurikaan suurta muutosta ei ole viimeisten kymmenien vuosien aikana tapahtunut.

Mikäli me haluamme, että täällä todella on myös tulevaisuudessa hyvinvointiyhteiskunta, joka perustuu korkeaan työllisyyteen ja korkean tuottavuuteen, niin se vaatii, että itse asiassa nämä molemmat asiat pystytään ratkaisemaan. Se suurin huoli varmaan liittyy siihen, kun näitä puheenvuoroja on kuunnellut, että hallituksen hyvistä aikomuksista huolimatta, kokonaisuus huomioiden, niin kyetäänkö vastaamaan näihin haasteisiin: toisaalta siihen, että oppimistulosten lasku voitaisiin oikeasti pysäyttää, ja sitten toisaalta siihen, että pystyttäisiinkö koulutusastetta vihdoinkin kääntämään nousuun?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Otetaan kaksi puheenvuoroa ennen ministereitten puheenvuoroja, ja nämä kaksi henkilöä ovat edustajat Vikman ja Haatainen. — Vikman.

12.45 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen siihen, että vaikeassa taloustilanteessa koulutukseen, osaamiseen ja tieteeseen panostetaan. Hallitusohjelmassa on monia hyviä kirjauksia, joilla pyrimme kääntämään oppimistuloksia paremmalle uralle. Tuomme työrauhaa kouluihin, vakiinnutamme koulujen tasa-arvo-
rahan, lisäämme vuosiviikkotunteja perusopetukseen, uudistamme oppimisen tuen — tämä kaikki, jotta jokainen saavuttaa riittävät perustiedot ja -taidot.

Oli myös erittäin hyvä kuulla opetusministeriltä täällä, että opettajat ja koulut todellakin saavat hallitusohjelman mukaisesti nykyistä paremmat toimivaltuudet varmistaa kouluissa työrauha ja halutessaan rajoittaa mobiililaitteiden käyttöä koulupäivän aikana.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja edustaja Haatainen.

12.45 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella hyvä, että meillä on aika lailla yhteneväinen näkemys siitä, että perusopetuksessa perustaitojen vahvistamiseen tarvitaan nyt panoksia, ja siitä kiitokset, että hallitukselta tulee nyt tähän näitä lisätuntimääriä. Toivottavasti sitten vaan huolehditaan myös rahoituksesta ja myös siitä, että se koulutyöskentely näiden digilaitteiden ohessa palautuisi enemmän siihen, että oppilailla on tehtäväkirjat ja heillä on myös oppikirjat siellä käytössään.

Mutta kannan huolta siitä, miten tämä koulutuksen jatkumo saadaan varmistettua. Kun meillä on näitä lapsia ja nuoria, jotka suoriutuvat heikommin, niin heillehän pitäisi nyt suunnata tukea, että he selviytyvät siitä peruskoulusta ja sitten pääsevät jatkamaan lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. Ja huoli liittyy siihen, että ammatillisesta koulutuksesta pitäisi enenevässä määrin päästä opiskelemaan ammattikorkeakouluun ja myös yliopistoihin, jotta tätä koulutusastetta saadaan nostettua, koska meidän pitää kantaa huolta siitä, että koulutustaso on laskenut, eli korkeasti koulutettuja tarvitaan lisää, koska työelämä on muuttunut. Toivoisin, että tähän jatkumoon [Puhemies koputtaa] hallitus miettisi keinoja.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten ministerit Multala ja Bergqvist: Multala, 5 minuuttia, Bergqvist 5, minuuttia — ei tarvitse käyttää kaikkea aikaa.

12.47 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille erittäin hyvistä kysymyksistä ja kommentteista. Yritän nyt mahdollisimman moniin vastata, jos viisi minuuttia riittää.

Täällä moni on huolissaan paitsi oppimistuloksista myös korkeakoulutuksesta ja siitä, riittävätkö aloituspaikat koulutustason nostoon. Meillä on tällä hetkellä noin 60 000 aloituspaikkaa korkeakouluissa ympäri maan, ja se aloittava ikäluokka on kooltaan noin 50 000 tällä hetkellä. Kun tavoitteena on puolet tästä ikäluokasta kouluttaa, niin periaatteessa voi sanoa, että aloituspaikat jo tällä hetkellä riittävät. Meidän haasteenamme vain on se, että sinne niin sanottuun odotushuoneeseen on kertynyt suma useiden vuosien tai jopa vuosikymmenen aikana johtuen aiemmista valintakäytännöistä, jolloin pystyi hakemaan vain yhteen korkeakouluun, ja aiemmin myös ehkä aloituspaikkoja ei ole ollut näin paljon kuin tällä hetkellä on, ja sen vuoksi niitä aloituspaikkoja suhteessa opiskelijoihin ei kaikilla aloilla ja alueilla ole riittävästi. Osittain kyse on myös siitä, että joillain alueilla ja aloilla kaikki aloituspaikat eivät myöskään täyty. Eli tässä on monentyyppistä haastetta. Tarvitaan paitsi lisää aloituspaikkoja myös muita toimia, joilla pystyttäisiin enemmän kohdentamaan aloituspaikkoja erityisesti heille, joilla vielä ei ole ensimmäistäkään korkeakoulututkintoa, sillä tiedetään kaikkiin tilastoihin ja tutkimuksiin perustuen, että erityisesti se ensimmäinen korkeakoulututkinto, oikeastaan riippumatta siitä, mille alalle se suuntautuu, varmistaa erittäin hyvän työmarkkina-aseman työllistymisen suhteen ja myös parantaa ansiotasoa merkittävästi. Sen vuoksi teemme toimenpideohjelman, -kokonaisuuden kehysriihen mennessä, jossa tehdään myös muita toimia, ja tässä yhtenä osana on myös korkeakoulujen rahoitusmalli, jolla pyritään tähän samaiseen tavoitteeseen, lisäämään ensimmäistä kertaa korkeakoulututkintoa suorittavien määrää korkeakouluissa.

Sitten spesifi kysymys varhaiskasvatuksen opettajapaikoista. Kyllä, on totta, että hallitusohjelmaan on kirjattu erittäin kunnianhimoinen tavoite, 1 400 suoritettua valmistuvaa tutkintoa, mikä on siis tähän nykyiseen vuosien 21—24 tutkintotavoitetasoon nähden erittäin kunnianhimoinen. Tällä hetkellä siis tavoitetaso on 855 tutkintoa per vuosi. Varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksesta nyt saaduilla lisärahoilla plus jo aiemmin myönnettyllä lisärahoituksella aloituspaikkoihin pystytään useilla sadoilla tätä tutkintotavoitetta nostamaan, mutta ei vielä päästä ihan tähän 1 400:aan, ja pitää pyrkiä nyt löytämään keinoja ja rahoitusta, jolla voisimme entisestään vielä lisätä rahoitusta varhaiskasvatuksen opettajakoulutukseen ja toisaalta — edustaja Lintilälle osittain vastauksena myös — lisäämään tätä monimuoto-muuntokoulutusta, jolla työn ohella varhaiskasvatuksessa työskentelevät voisivat hankkia opettajan pätevyyden.

Sitten tuli kysymyksiä vielä osajista liittyen esimerkiksi tki-toimintaan. Kyllä, tästä olen ollut myös itse huolissani, ja sen vuoksi ylipäättään korkeakoulutuksessa tutkinnon suorittaminen on tärkeätä, mutta erityisesti tämä tohtorikoulutuspilotti tulee tässä nyt erittäin suureen tarpeeseen. Samanaikaisesti toivottavasti — ja toivon niin — myös yritykset tunnistavat sen potentiaalin, mikä tohtorien osaamiseen liittyy, ja uskaltavat ja haluavat palkata entistä useammin myös tohtoreita, sillä heillä on erityistä osaamista tki-toiminnassa.

Kysyttiin korkeakoulujen aloituspaikoista Uudellamaalla. On totta, että Uusimaa on yksi niistä alueista, joilla on vähän aloituspaikkoja suhteessa nuoriin, ja tässähän on peri-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

aatteet jo kirjattu hallitusohjelmaan, ja niitä tullaan noudattamaan, eli varmasti Uusimaa-kin tulee näkymään aloituspaikkojen kohdentamisessa.

Tutkimus- ja selvitystoiminnasta oli erittäin hyvä nosto täällä edustaja Tynkkyseltä. On todettava, että siinä meillä on jo erittäin monta tahoa, jotka itsessään tekevät erilaista selvitys- ja tutkimustyötä, ja näitä tietysti kaikkia hallitus voi hyödyntää — muun muassa koulutuksen arviointikeskukselta valmistui juuri esimerkiksi näihin Pisa-tutkimuksiin liittyvää syventyvää tutkimusta, joka kannattaa kaikkien katsoa. Muutakin arviointitoimintaa tehdään, ja tähänkin on edelleen jatkossa rahoitusta.

Sitten haluan vielä tähän loppuun sanoa nuorille, että tällä hetkellä kuitenkin koulutuspaikkoja on enemmän kuin koskaan eli mahdollisuuksia kouluttautua on todella paljon. Toivottavasti yhteinen viesti tästä salista on se, että koulutus kannattaa aina ja kannattaa hakeutua sinne korkeakoulutukseenkin.

Ja vielä sanon tästä, että hallitusohjelmaneuvoittelussa meidän yhteinen tahtotilamme oli nimenomaan se, minkä edustaja Vikman täällä totesi, että lainsäädännöllä varmistetaan se, [Puhemies koputtaa] että kaikissa kouluissa on haluttaessa mahdollisuus rajoittaa mobiililaitteiden käyttöä koko koulupäivän aikana, jos näin halutaan — jotta tästä ei olisi epäselvyyttä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi ministeri Bergqvist, viisi minuuttia.

12.52 Liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist: Arvoisa puhemies! Kiitos kaikille edustajille hyvin tärkeistä ja hyvistä kysymyksistä. Minä haluan kuitenkin ensin sanoa ääneen sen, että tutkimusten mukaan suurin osa nuorista voi hyvin ja pärjää hyvin. Tämä on tosi tärkeä viesti myös sanoa ääneen, ettei vahingossakaan jää semmoinen kuva, että kaikki nuoret voivat huonosti. Mutta on kuitenkin todettava, että samaan aikaan pahoinvointi ja mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet ja ne keskittyvät entistä vahvemmin yksille ja samoille nuorille, ja tämä on tietysti tosi ikävä asia. Siihen haluamme myös panostaa, että nämä nuoret voivat tulevaisuudessa entistä paremmin.

Sitten näihin kysymyksiin:

Edustaja Siponen kysyi Move-mittauksista. Siellä on sekä hyviä että huolestuttavia tietoja, ja yksi asia, miten voidaan puuttua näihin, on se, että nyt kun me saadaan näitä tietoja jokaisesta lapsesta, niin sitten voidaan liikuntaneuvonnan avulla antaa ohjeita näille lapsille, miten he voivat parantaa omaa liikkumistaan. Tämä on erinomainen tapa edistää nuorten liikkumista.

Edustaja Ollikainen kysyi liikkumattomuudesta kouluissa. Esimerkiksi nyt kun meillä on Suomi liikkeelle -ohjelma, niiden rahoilla panostetaan myös Liikkuva-ohjelmiin. Meillä on siis Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva perhe ja Ikiliikkuja. Tähän panostetaan nyt myös, ja siinä mielessä se on hyvä asia, että näillä rahoilla pystymme siihen nyt panostamaan.

Edustaja Tuppurainen puhui opintorahasta. Se, mitä unohtui siitä kysymyksestä, on kuitenkin se, että nyt tehdään indeksikorotuksia opintolainaan. Se on tärkeä asia, koska tämä vahvistaa opiskelijoiden ostovoimaa. Jos ei tätä olisi tehty, niin ostovoima olisi samalla tasolla kuin vuonna 2017. Se, että nyt korotetaan opintolainamäärää 200 eurolla kuukaudesta, antaa sitä ostovoimaa, mitä opiskelijat myös tarvitsevat.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Myös edustaja Poutala puhua Move-mittauksista, siitä, että siellä on erilaisia tuloksia, kun puhutaan tytöistä ja pojista ja erityisesti myös maaseudusta, ja tämä on huolestuttava tieto. Se on tullut esiin aikaisemminkin, että maaseudulla tämä fyysinen toimintakyky on heikompi kuin kaupunkiseudulla. Tämä on asia, mihin meidän pitäisi panostaa entistä enemmän ja miettiä, mistä tämä johtuu ja miten me voidaan myös vaikuttaa tähän. Asia, mikä myös tähän liittyy, on se, että myös kun puhutaan harrastamisen Suomen mallista, niin yksi haaste tässä erityisesti maaseudulla on just se, että koulukyydit lähtevät, kun koulupäivä loppuu, eivätkä silloin, kun harrastamiskerhot ja harrastukset loppuvat. Lapsilla maaseudulla ei ole samalla tavalla mahdollisuuksia välttämättä osallistua näihin harrastustoimintoihin, ja tämä on erittäin tärkeä asia, mistä meidän pitäisi vielä enemmän keskustella.

Edustaja Kiuru kysyi urheilueläkeasiasta. Aikaisemmin on ollut niin, että on ollut maksimimäärää urheilijoita, jotka voivat saada eläkettä. Nyt tämä on poistettu ja on myös lisätty 30 000 euroa tähän. Se on pieni summa, mutta tällä summalla pystytään siihen, että saajien määrä kasvaa muutamalla henkilöllä. Se on erittäin tärkeä ele huippu-urheilijoille, että he saavat eläkettä.

Edustaja Sarkkinen puhui etsivästä nuorisotyöstä. Rahoitustaso pysyy samalla tasolla kuin 2020. Vuonna 23 on rahoitettu reilu 500 henkilötyövuotta kuntien etsivään nuorisotyöhön. Nyt se laskee, kyllä, mutta pystymme joka tapauksessa edelleen jatkamaan tukea lähes 500 htv:tä, ja tämä on tosi tärkeä asia. Tämä tuki tulee vain osittain valtiolta. Iso osa tulee myös kunnista.

Myös edustaja Harjanne puhui liikkumattomuudesta ja yhteistyöstä muiden ministeriöiden kanssa, ja toki tässä tehdään paljon yhteistyötä.

Myös edustaja Marttila kysyi nuorisotyöstä, millä toimilla voidaan estää nuorten syrjäytymistä. Nyt panostetaan, ensimmäistä kertaa tulee budjettiin rahaa tähän ennaltaehkäisevään nuorisotyöhön kouluissa ja oppilaitoksissa. Ennaltaehkäisevä nuorisotyö on erittäin tärkeää, ja sitä saadaan nyt vietyä eteenpäin. Toinen asia, millä tavalla voidaan estää syrjäytymistä, on tämä harrastamisen Suomen malli, vaikka siihen tarvitaan vielä parannuksia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Haatainen.

12.58 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen puolelta kerrotaan kyllä sitä, mitä kaikkea hyvää ollaan tekemässä, ja hallitusohjelmakirjauksethan ovat hyviä, niin kuin täällä on todettu, mutta huolta pitää kantaa siitä, mikä on se reaalimaailma, missä koulut, ammattikorkeakoulut, ammatilliset oppilaitokset, yliopistot sitten toimivat. Tässä suhteessa tämä rahoitus ei kulje kyllä käsi kädessä. Täällä on rakennettu sinne leikkauksia: toisella kädellä otetaan ja toisella kädellä sitten annetaan lisää resursseja. Sen takia olisi kyllä hyvä pysähtyä tarkastelemaan sitä kokonaisuutta ja sitä reaalimaailmaa, missä kouluissa eletään: mitkä ovat ne ryhmäkoot, millaista oppimisen tukea heikommin pärjäävät lapset ja nuoret saavat ja mikä on sitten täällä korkea-asteella se reaalimaailma, millä sitten niitä koulutuspaikkoja voidaan lisätä. Tässä minusta on vielä hallituksella syytä pysähtyä, koska tämä osaaminen, oppiminen, on meidän kohtalonkysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Ovaska.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

12.59 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on juuri se peruskoulun tulevaisuustyö, jossa me haluamme oppositiona olla myös hallituksen tukena. Me keskustassa olemme sanoneet, että tarvitaan pienemmät ryhmäkoot, tarvitaan enemmän aikuisia, aikaa perustaitojen oppimiseen ja opettamiseen, ja myös niitä pienryhmiä tarvitaan lisää. Tällä jo pystytään auttamaan paljon sitä koulun arkea.

Mutta koulu ei ratkaise kaikkia asioita, ja kysyisinkin teiltä ministereiltä vähän viestiä tuonne lapsille sekä koteihin ja vanhemmille. Olen itse opettaja, ja välillä vanhat kollegat laittavat viestiä siitä, minkälaista palautetta he saavat vanhemmilta. Esimerkiksi yksi vanhempi oli sanonut opettajalle, että lähetä nyt meidän pojalle aamulla WhatsApp-viestiä, että hän herää kouluun, ja lähetä se ajoissa, jotta hän ehtii bussiin. Toinen vanhempi laittoi viestiä, että meidän lapsen ei tarvitse mennä uimaan, koska se on epämiellyttävää. Kyllä tässä maailmassa on varmaan epämiellyttäviä asioita ja on kivoja asioita, ja pitäisi oppia hiukan malttiakin ja odottamista. Mikä on teidän viestinne suomalaisille vanhemmille?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Juvonen.

13.00 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus lisää 20 miljoonaa euroa vuosittain liikkumattomuuden ennaltaehkäisyyn, ja tähän kuuluu Suomi liikkeelle -ohjelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävä on huolehtia kaikenikäisistä ihmisistä, jotta he pääsevät liikkeelle. On ollut muun muassa erilaisia toimenpideohjelmia, Voimaa vanhuuteen. Haluankin nostaa ikäihmiset erityisesti esille tässä, sillä esteetön liikumisen mahdollisuus on äärettömän tärkeää ikäihmisille, ja toivon, että hallitus vie vahvasti eteenpäin myös sitä, että huomioidaan ikäihmiset.

Arvoisa ministeri, haluan teiltä kysyä siitä, kun marraskuussa julkaistiin opetus- ja kulttuuriministeriöstä Alikoulutuksen hinta julkisrahoitteisissa palveluissa -selvitys, ja siinä nostettiin esille lääkäreiden tilanne. Siinä todetaan, että lääkärikoulutuksen määrä on Suomessa noussut vain vähän ja huomattavasti hitaammin kuin muissa Pohjoismaissa ja on todellinen tilanne se, että me tarvitsemme lisää lääkäreitä ja lääkärikoulutusta. Miten vastaatte tähän: lisätäänkö lääkärikoulutuspaikkoja?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Virta.

13.02 Sofia Virta vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä salissa on kuultu, miten oppimistulosten takana onkin syynä vain tällainen woke-marssi. On myös kuultu, että tämä hallitus tulee nostamaan oppimistulokset. Valitettavasti epäilen näistä väitteistä kumpaakin, ja perustelen nyt, miksi en voi luottaa siihen, että tämä hallitus nostaisi Suomen jälleen koulutuksen kärkeksi.

Ensimmäinen asia on köyhyys. Te työnnätte 17 000 lasta lisää köyhyYTEEN. Kun kotona ei ole ruokaa tai vanhempien voimavarat menevät välttämättömistä laskuista selviytymiseen, se näkyy koululuokissa.

Perheiden pahoinvointi. Hallitus ei ole osoittanut, miten te vahvistatte vanhemmuutta. Sen sijaan hyvinvointialueet kamppailevat merkittävien rahoitusvajeiden kanssa. Se tulee näkymään siinä, että ei tule mielenterveys- ja päihdepalveluita vanhemmille, neuvoloihin ei riitä aikaa ja kapasiteettia, ja se näkyy myös siellä kouluissa. Nuorisotyö, kasvatus- ja opetusalan ammattilaiset, näihin ei vastata, päinvastoin leikataan nuorisotyöstä. Sen lisäksi tuodaan sellaisia työmarkkinatoimia, jotka heijastuvat sinne ammattilaisten saatavuuteen.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

teen. Opiskelijoille tehtävät leikkaukset, kunnilta tehtävät leikkaukset ja viimeisenä se, että te viette enemmän niitä euroja meidän koulutusjärjestelmästä kuin sinne tuotte. Toivoisin näihin väitteisiin vastauksia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kauma.

13.03 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pisa-tulosten huonontuminen on tietenkin pitkän aikavälin kehitys, mutta se, miten jyrkästi ne ovat huonontuneet, on varmasti ollut meille kaikille šokki. Tässä vaikeassa tilanteessa, mikä taloudessa yleensäkin on, on tietenkin todella hienoa, että tämä hallitus nyt kuitenkin satsaa peruskoulutukseen tällä kaudella lisää jopa 200 miljoonaa, ja olen siitä todella tyytyväinen.

Osaavan työvoiman saatavuus ei tietenkään ole pelkästään tällä hetkellä Suomessa koulutettavan työvoiman kysymys, vaan me tarvitsemme siihen jatkossa työvoimaa myös ulkomailta. Itse olenkin paljon pohtinut sitä, miten saadaan Suomeen ulkomaista työvoimaa myös siten, että he tuovat perheensä tänne mukanaan ja motivoituvat jäämään Suomeen. Yksi tällainen kysymyshän on tietenkin se, että koko koulupolku pitäisi voida tehdä englannin kielellä, ja meillä taitaa olla hallitusohjelmassa mainintakin siitä, että tämä englanninkielinen yo-tutkinto tulisi mahdollistaa tällä kaudella. Tällä hetkellä meillä on tämä kansainvälinen yo-tutkinto, jota hallinnoidaan Sveitsistä käsin, mutta se on ensinnäkin kallis, [Puhemies koputtaa] siitä joudutaan maksamaan, ja se on myöskin suppeampi tutkinto. Olisin kysynyt ministeri Multalalta: mitenkähän tämä englanninkielinen yo-tutkinto mahdtaa edetä?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

13.04 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutus todella kannattaa. Osaaminen ja inhimillinen pääoma on tärkein tuotannontekijämme. Ja koulutus on yhteydessä myös yksilöiden työllisyyteen, hyvinvointiin, tulotasoon, aivan kuten ministeri täällä totesi, joten tavoite koulutustason nostamisesta on erittäin tärkeä, kriittisen tärkeä myös Suomen taloudelle. Tavoite 50 prosentin ikäluokan kouluttamisesta vuoteen 2030 mennessä on kuitenkin valitettavasti karkaamassa käsistämme. Korkeakouluille olisi annettava enemmän määrärahoja lisäpaikkoihin ja perusopetukseen, ja erityisesti ammatikorkeakoulujen rahoitustilanne on hyvin, hyvin vaikea, eikä oppilaitosten omien arvioiden mukaan koulutustavoitetta tulla tällä resurssitasolla saavuttamaan.

Mutta, arvoisa puhemies, nuorilla on oltava myös taloudelliset edellytykset opiskella. Opiskelijoiden toimeentulon leikkaaminen ja lainataakan kasvattaminen ei edistä nuorten tulevaisuudenuskoa, hyvinvointia tai tasa-arvoisia opiskeluedellytyksiä. Ja tasa-arvoisia opiskeluedellytyksiä me todella tarvitsemme, mikäli haluamme saavuttaa [Puhemies koputtaa] tämän kunnianhimoisen korkeakoulutustavoitteen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Razmyar.

13.05 Nasima Razmyar sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä edelleen kovasti puhutaan satsauksista koulutukseen. En valitettavasti saanut ministeriltä äsken vastausta. Tosiaankin on näin, että 200 miljoonaa laitetaan sinne perusopetuksen vahvistamiseksi ja ensi vuodelle 50 miljoonaa. Tasa-arvorahoitus ensi vuodelle on 65 miljoonaa.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

naa. Jos katsotaan koko viime hallituskautta, niin siellä vuositasolla se on ollut noin 60 miljoonaa ja jopa enemmän. Toki siellä oli määräaikaisia rahoja, ja se, että tasa-arvorahaa vaikiinutetaan, on hieno asia.

Mutta kysyn nyt teiltä, kun ministeri ei ole paikalla, arvoisat hallituspuolueiden edustajat: Kun katsotaan koulujen näkökulmasta, niin kuinka paljon ne määrärahat lisääntyvät? Tämä näyttää olevan lähinnä budjettitekkinen kikkailu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ollikainen.

13.06 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa rouva puhemies! Tähän liittyy toki kuntien yleinen taloudellinen tilanne, ja siinä on kanssa ratkaisevaa se, että valtionosuudet ovat osa sitä, mutta myös elinvoima. Esimerkiksi tässä kaupungissa tiedetään, että yleensä ne kaikista vahvimmat koulut ovat Helsingissä, mutta siellä myös sitten ovat ehkä ne, joissa on kaikista suurimmat haasteet. Mutta yleisesti ottaen kyllähän se elinvoima on yksi tärkeä osa tätä kokonaisuutta.

Mutta vähän minun peruspuheenvuorooni:

Då det gäller mer motion i skolan: Som vi brukar säga, vi sitter oss till döds, så därför är det jätteviktigt också att äldre rör på sig. Med tanke på välfärdsområdena är det därför väldigt viktigt att satsa på det.

Tässä on kulttuuripanostuksia, ja se on todella hieno ja hyvä asia. Myös tohtorikoulutus, hieno asia.

Mutta tästä lippulaivaohjelmasta kysyisin ministeri Multalalta niistä aloista, [Puhemies koputtaa] joihin nyt panostetaan: kuinka joustava tämä ohjelma on, eli jos tulee uusia aloja, joihin pitäisi panostaa, niin kuinka tätä seurataan? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen.

13.08 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomi liikkeelle -ohjelmassa on hyviä tavoitteita, se on hieno asia. Mutta jos katsotaan sitten sitä rahoitusta, niin kokonaisuudessaan liikunnan rahoituksesta jonkun verran ensi vuodellekin leikataan, mutta sitten seuraavina vuosina leikkaukset ovat huomattavia. Ja se leikkausmäärä itse asiassa nousee tätä Suomi liikkeelle -hankkeen rahoitusta suuremmaksi. [Sinuhe Wallinheimo: Katsotaan sitä sitten!]

Sitten kulttuuripuolelta on hyviä kirjauksia jälleen hallitusohjelmassa, mutta tähänkin osuvat leikkaukset, ja nyt ensimmäisenä todellakin valitettavasti tämä vähälevikkisen laatu-kirjallisuuden tuen poisto kirjastoilta. Lisäksi myös niin liikunta- kuin kulttuuripuolella olette alv:tä nostamassa, ja siinä myös kirjojen alv nousee. Olisinkin kysynyt: miten tämä suhtautuu siihen lukutaidon parantamiseen ja myös oikeasti siihen, [Puhemies koputtaa] että suomalaiset lapset ja nuoret ja aikuiset ja vanhuksetkin saadaan liikkeelle?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Seppänen.

13.09 Sara Seppänen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nämä laskevat Pisa-tulokset ovat kehitystä jo tuolta 90-luvun lopulta saakka, ja ei ole mitään yksittäis-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

tä selittävää tekijää, mutta tässäkin edeltävissä puheenvuoroissa jo viitattiin tähän vanhempien kasvatusvastuun siirtymiseen yhteiskunnalle, ja tämä on erittäin suuri ongelma ja myös se, että koulu on tavallaan ottanut sen tehtävän hoitaakseen. Meidän opetussuunnitelmassamme on laaja-alaisia oppimisen kokonaisuuksia ja siellä on esimerkiksi arjen taidot. Tämä pitäisi saada nyt järjestykseen. Me tarvitsisimme esimerkiksi neuvoloihin vanhemmille lisää tavallaan tämmöistä kasvattamisen koulutusta tai ohjausta siihen vanhemmuuteen. Lapsi tarvitsee aina itseään vahvemmat vanhemmat, ja tavallaan se auktoriteetin murentuminen näkyy nyt myös siinä opettajien työssä. Eli laaja-alainen keskustelu tarvitaan tästä kasvatusvastuun jakautumisesta tällä hetkellä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

13.10 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yleensä puhutaan vanhempien kasvatusvastuun korostamisesta siinä vaiheessa, kun ei haluta puhua muun muassa siitä, mitä hallituksen talouspolitiikka saa aikaiseksi lasten ja nuorten oppimistulosten näkökulmasta. Mielestäni on erittäin hyvä, että tässä keskustelussa on nostettu esille myös tätä talouspolitiikkaa, joka siis todella pudottaa 17 000 lasta köyhyyteen. Sen lisäksi tehdään leikkauksia nuorisotyöhön, sote-palveluihin, juuri kaikkiin niihin asioihin, jotka tukevat vähävaraisia, pienituloisia perheitä pärjäämään. Se on myös se, mitä tutkimus meille kertoo, että nimenomaan oppimistulosten lasku johtuu eriarvoisuuden syvenemisestä, ja hallitus nimenomaan omalla talouspolitiikallaan nyt syventää sitä lisää. Kyllä tämä on erittäin huolestuttavaa myös näiden oppimistulosten näkökulmasta.

Oli erittäin hyvä, että edustaja Kosonen nosti esille kirjallisuuden merkityksen, ja toivon, että kulttuuriministeri tähän vastaa: eli kun lukutaito laskee, miten voi olla, [Puhemies koputtaa] että tätä alvia silti nostetaan?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hyrkkö.

13.12 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä puhuttiin aikaisemmin kuntien elinvoimaisuudesta, ja siinä aivan kriittisen tärkeitä tekijöitä ovat esimerkiksi hyvät päiväkodit ja koulut ja toisaalta kulttuuri. On siksi erittäin sääli, että esimerkiksi sieltä harvaan asutun maaseudun kulttuuriavustuksista ollaan nyt leikattu ja toisaalta muutenkin näitä kuntien mahdollisuuksia panostaa kulttuuriin on heikennetty.

Oppimistuloksista:

On selvä, että mitään yksittäistä ihmelääkettä niiden korjaamiseen ei ole, mutta me tiedämme jatkuvasti enemmän siitä, kuinka tärkeitä nimenomaan lapsen varhaiset vuodet ovat sen myöhemmän kasvun ja kehityksen kannalta. Se ei tietenkään tarkoita, että ikinä olisi liian myöhäistä, mutta sitä se tarkoittaa, että ne kaikkein keskeisimmät vaikuttamisen paikat löytyvät perheistä, varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta ja ensimmäisiltä koululuokilta.

Kannan itekin huolta siitä, millaisia vaikutuksia oppimiseen on köyhyyden lisääntymisellä, lapsiperheköyhyyden kasvamisella. Kannan huolta varhaiskasvatuksen tilanteesta. On hyvä, että sinne olemme sivistys- ja tiedejaostossa saaneet lisättyä näitä koulutuspaikkoja, mutta se ei tietenkään yksin riitä. Viime kaudella käynnistimme vihreiden aloitteesta kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun, ja tiedän, että myös kokoomus on sitä oppositiosta käsin tukenut. Nyt on kuitenkin niin, että hallitushan ei ole hallitusohjelmassaan varannut

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

siihen yhtään rahaa. Tiedän, että hallituksessa pikemminkin pohditaan leikkauksia kuin uusia panostuksia, joten kysyisin ministereiltä, vaikka tämä ei teidän vastuualueellenne kuulu, [Puhemies koputtaa] kun tiedän, että ministeri Multala on vahvasti kaksivuotista esiopetusta kannattanut: [Puhemies koputtaa] kai on kuitenkin mahdollista, että kaksivuotinen esiopetus saa jatkoa? [Puhemies koputtaa] Me tulemme esittämään siihen rahoitusta jo nyt tässä talousarviossa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

13.14 **Mia Laiho kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikunta on todella tärkeää sairauksien ehkäisyssä ja myös esimerkiksi mielenterveysongelmien ehkäisyssä kaikissa ikäluokissa. Nyt hallituksella on tämä Suomi liikkeelle -ohjelma, mikä on hieno sat-saus liikunnan edistämiseen yhteiskunnassa. Me tiedämme, että yhä enemmän myöskin liikunnan käyttö on polarisoitunut eri ryhmissä. Kysyisinkin: Missä vaiheessa tämä Suomi liikkeelle -ohjelma on, onko se jo käynnistynyt? Millä tavalla siinä huomioidaan se, että nimenomaan kiinnitetään huomiota tähän polarisoitumiseen, että meillä osa väestöstä ei liiku ja sitten meillä on niitä, jotka liikkuvat, että me saadaan kaikki liikkeelle sieltä lapsista ja nuorista aina sinne ikäihmisiin saakka?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nikkanen.

13.15 **Saku Nikkanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Liikkumattomuus on sekä kansanterveydellisesti että kansantaloudellisesti ehkä suurimpia vitsauksia, mitä meillä edessämme ja jo käsilläämme on. Kiitos hallitukselle vahvoista kirjauksista hallitusohjelmassa liikunnan ja liikkumattomuuden hyväksi. Kiitos myös vahvasti poikkihallinnolliseen yhteistyöhön nojaavasta Suomi liikkeelle -ohjelmasta ja siihen tehtävistä panostuksista. Uskon, että niistä saadaan kyllä hyvää aikaan.

Sitten kritiikillekin on paikkansa tässäkin. Se on sitten huonoa, että kun toisella kädellä annetaan, niin toisella kädellä taas hieman otetaan, eli se liikunnan perusrahoituksen heikkeneminen on huono. Samoin myöskin tämä liikunnan arvonlisäveron nosto tulee harastamisen kustannuksia kasvattamaan.

Nyt kun rahaa ei siis ole sitten sen enempää tulossa tähän sinänsä todella valtavaan ongelmaan, kysynkin: Onko nyt harkittu sitä, että saataisiin esimerkiksi yksityistä sektoria mukaan? Verovähennyshelpotus yritysten sponsorointiin, [Puhemies koputtaa] onko sel-laista suunnitteilla tai tulossa? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

13.16 **Markku Siponen kesk** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Jatkan vielä hetken tästä liikunnan rahoituksesta. En halua olla missään nimessä ilonpilaaja ja toivon kaikkea hyvää Suomi liikkeelle -ohjelmaan, mutta haluan todella tuoda esille huolen tästä liikunnan perusrahoituksen vähentämisestä: noin kymmenen miljoonaa jo ensi vuonna liikuntapaikkarakentamisesta, seuratyöstä, urheiluopistoilta. Kun tähän lisätään kevyen liikenteen väylien avustusten pieneneminen ja vapaan sivistystyön leikkaukset, niin puhutaan jo todella merkittävistä säästöistä ensi vuodelle. Ja jo nyt nähdään, että vuo-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

desta 25 eteenpäin liikunnan rahoitus tulee laskemaan merkittävästi, vaikka huomioidaan tämä Suomi liikkeelle -ohjelma.

Kysyisin vielä vastaavalta ministeriltä: Näettekö nyt tässä riskiä, että liikunnan perustyöstä, seuratyöstä, urheiluopistoilta leikataan, siirretään rahat tähän Suomi liikkeelle -ohjelmaan erilaisiin hankkeisiin? Tuleeko tästä parempi lopputulos, vai onko riski siitä, että liikunnan perustyöllä [Puhemies koputtaa] me edelleen vähennetään ihmisten liikkumista?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

13.17 Rami Lehtinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oppimisen osalta perusopetuksen tilanne on erittäin huolestuttava. Pisa-tulokset ovat laskeneet pitkään, ja vauhti on vain kiihtynyt. Yksittäisiä syitä sille ei ole, ja töitä tässä onkin paljon tehtävänä eri osa-alueilla. Korona, etäopetus, digitalisaatio, ilmiöoppiminen — kaikki heikentävät oppimista. Totuus on, että lapsi tarvitsee edelleenkin opettajaa, eikä pärjää eikä opi yksin.

No sitten on lukeminen ja lukutaito. Kolmannelle luokalle pääsee ilman, että osaa lukea. Luokalle jättäminen on koko 2000-luvun vähentynyt. Ehkä pitäisi enemmän vaatia, jotta lapsi myöskin pärjää. Haasteena ovat myöskin avoimet oppimistilat, inkluusio ja kielitaidon puute. Ne kaikki aiheuttavat jatkuvaa häiriötä eivätkä voi olla vaikuttamatta oppimiseen.

Tärkeintä olisi nyt palauttaa kuri ja järjestys kouluihin ja ennen kaikkea kieltää ne kännykät myöskin välitunneilla. Ajatus siitä, että se olisi jotenkin perustuslain vastaista, on kyllä mielenkiintoinen siinä mielessä, että en ainakaan itse muista, että omassa lapsuudessani minulla olisi ollut oikeus käyttää lankapuhelinta tai kantaa sitä mukana, [Puhemies koputtaa] ja laki tuskin on muuttunut.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

13.18 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Orpon hallituksen leikkaukset nuorilta ovat harvinaisen lyhytnäköisiä. Vihreät eivät niitä hyväksy. Yksi tämän päivän päättäjien tärkein tehtävä pitäisi olla varmistaa nuorten hyvinvointi ja se, ettei yksikään nuori putoa keltasta. Ehdotamme, että hallituksen leikkaukset nuorilta perutaan ja etsivää nuorisotyötä ja nuorten syrjäytymisen vastaista työtä, kuten työpajatoimintaa, ennemminkin vahvistetaan. [Matias Mäkynen välihuuto] Harrastustoimintaan osuvat myös leikkaukset vapaasta sivistystyöstä. Ne tulisi myös perua, ja pidämme tärkeänä laaja-alaisen toimenpideohjelman laatimista nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Arvoisa puhemies! Vielä taiteesta ja kulttuurista. Sen osalta hallitus peruu parlamentaarisen sovun tästä rahoituksesta. Se on varsin typerä veto ja vie elinvoimaa tältä alalta. Samaa tyhmää jatkumoa olisi nostaa kirjojen alvia. [Matias Mäkynen: Älkää tehkö sitä!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Asell.

13.19 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Orpon hallituksen tavoite kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä on kannatettava. Kuitenkin olen huolissani, niin kuin tässä aiemmatkin edustajat, liikuntatoimen perustoiminnan määrärahoista, jotka ovat laskemassa jo ensi vuonna ja hallituskauden kuluessa laskevat asteit-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

tain yhä enemmän. Ne kohdistuvat muun muassa järjestötoimintaan, seuratoimintaan ja liikuntapaikkarakentamiseen. Esimerkiksi näillä liikuntapaikkarakentamisen valtionavustuksilla on tärkeä vipuvaikutus rakentamisen investoinneille, ja joissakin kunnissa on linjattu niin, että rakentamishanke käynnistyy vain, jos hankkeelle saadaan valtionavustus. Onkin tärkeätä liikkumisen ja liikunnan edistämisen kannalta, että liikuntapaikkarakentamisen määrärahaileikkauksia ei kohdenneta esimerkiksi näihin lähiliikuntapaikkahankkeisiin, joita aluehallintovirastot myöskin myöntävät. Lähiliikuntapaikat ovat tärkeitä erityisesti lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden liikkumiseen, ja liikunnan harrastamisen paikoina ne ovat erittäin tärkeitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Krista.

13.21 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nuorisoministeri Bergqvist, te kerroitte, että kannatte suurta huolta nuorten syrjäytymisestä. Niin me vihreätkin teemme, ja toivon, että tämä koko sali tekee samaa, mutta valitettavasti hallitus kuitenkin leikkaa nuorisotyön jo ennestään hyvin pienistä rahoista. Nuorten hyvinvointi ei valitettavasti ole koronan jälkeen palautunut, päinvastoin polarisaatio nuorten keskuudessa on vain vahvistunut. Monet nuoret oireilevat, mikä pahimmillaan näkyy myös rikoksina. Tarve etsivälle nuorisotyölle ja nuorten syrjäytymisen ehkäisylle ei siis ole vähentynyt. Erityisesti etsivä nuorisotyö tavoittaa nuoria, joita ei välttämättä muilla keinoin tavoiteta. Leikkausten myötä tuhannet nuoret jäävät ilman tukea, apua, rinnalla kulkevaa aikuista. Se tarkoittaa myös, että monelta pieneltä paikkakunnalta katoaa ainoa nuorille suunnattu lähipalvelu. Tässä puhutaan valtiontaloudessa hyvin pienestä summasta, alle viidestä miljoonasta. Samanaikaisesti sen aiheuttamat vahingot uhkaavat nousta moninkertaisesti. Jotta voimme varmistaa jokaisen nuoren tarvitseman avun, niin kysynkin: voisiko hallitus jo ensimmäisessä lisätalousarviossaan harkita sitä, että etsivälle nuorisotyölle palautetaan ja sinne lisätään rahaa?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wickström.

13.22 Henrik Wickström r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade fru talman! Tämän syksyn aikana tässä salissa on useaan kertaan puhuttu kasvavista menoista sosiaali- ja terveyssektorilla ja kuitenkin suhteellisen vähän ennalta ehkäisevistä toimista, joista nyt on hyvä mahdollisuus keskustella, kun puhutaan kulttuurista ja liikunnasta. Ajattelin omassa kysymyksessäni keskittyä kulttuuripuoleen, jossa myöskin tehdään tärkeitä panostuksia. Se myöskin näkyy näissä jakovararahahankkeissa. Sieltä löytyy myöskin sellaisia kohteita, jotka edistävät vaikkapa harrastajateatteritoimintaa ja muuta.

Kysyisinkin kuitenkin ministeri Multalalta: Kulttuuri on hyvin merkityksellinen osa vaikkapa kuntien ja kaupunkien elinvoimaa — Tampere on hyvä esimerkki siitä: kun saatiin uusi areena keskustaan, niin se on vaikuttanut koko kaupungin vetovoimaan. Onko kaavailuissa teidän hallinnonalallanne laskelmia tai parempaa laskentatapaa kulttuuripanostuksille, millä tavalla voitaisiin todentaa selkeämmin ne hyödyt, mitä kunnat ja yhteiskunta siitä saavat, kun kulttuuriin selkeästi panostetaan? Uskoisin, että siitä olisi hyötyä laajemminkin niin yritysten kuin elinkeinoelämänkin näkökulmasta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkynen.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

13.23 Matias Mäkynen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ministeri Multalalta kysyä näistä t&k-panostuksista: Budjetin eduskuntakäsittelyn aikana on vahvistunut se käsitys, mikä oli jo lähetekeskustelussa, että parlamentaarisen t&k-työryhmän sitoumuksista edistyy se rahoituksen taso, mutta rahoituksen jakautuminen on hyvin vääristynyttä. Siinä itse asiassa otetaan irti tästä puolueiden yhteisestä sitoumuksesta, ja tämä jakautuminen on ihan selvä pettymys. Siksi SDP on tehnyt omassa vastalauseessaan esityksen, että työ- ja elinkeinoministeriön yritystukien puolelta tehtäisiin selkeä siirto ministeri Multalan hallinnonalalle yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen. Kysyn nyt ministeri Multalalta: Onko niin, että yliopistojen ja AMKien perusrahoitus on täysin pois suljettu hallituksen t&k-politiikasta? Se, että me luotaisiin näkyvyyttä, ennustettavuutta ja jatkuvuutta tutkijoille yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa ja sen kautta myöskin lisättäisiin yhteistyötä yritysten kanssa ja luotaisiin pohjaa yritysten innovaatioille ja sille, että yritykset saavat niitä osajia. Miksi tämä, joka parlamentaarisessa työryhmässä nähtiin yhteisesti koko t&k-politiikan pohjana, nyt puuttuu teidän t&k-politiikastanne?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo.

13.25 Tiina Elo vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkuun haluan todeta opiskelijoiden toimeentulosta, että lainapainotteisuuden kasvattaminen ei ole kestävä ratkaisu. Opiskelun tulisi olla mahdollista ilman velkataakkaa heillekin, joita vanhemmat eivät pysty tukemaan.

Mutta nostan vielä esiin myös liikkumattomuuden. Suuri haaste on, miten vähän tai ei lainkaan liikkuvat lapset ja nuoret tavoitetaan ja saadaan innostumaan liikunnan pariin. Usein kyse on rahasta, kaikilla perheillä ei ole varaa harrastusmaksuihin, ja tämän ongelman ratkomiseen eivät seurojen resurssit yksin riitä. Täällä on jo viitattu kuntien resursseihin, ja minäkin ilmaisen huoleni kuntien valtionosuuksien leikkauksista. Ne osuvat isosti varhaiskasvatukseen ja opetukseen, mutta kriittisesti myös liikuntaan, muun muassa liikuntapaikkojen rakentamisen osalta ja harrastusmaksuihin liittyen. Kysyisinkin: miten hallitus aikoo varmistaa, että kunnilla on edellytykset edistää lasten ja nuorten liikkumista ja tavoittaa erityisesti heitä, jotka eivät liiku lainkaan tai liikkuvat aivan liian vähän?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

13.26 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saattaa olla, että me nautimme nyt niistä vapaan kasvatuksen hedelmistä, kun Pisa-tulokset ovat kääntyneet jyrkkään laskuun.

Siihen on monia syitä, on puhelimet, jotka mielestäni tulisi ottaa koulupäivän ajaksi pois, inklusion yhteydessä on siirretty eritasoiset oppilaat samaan ryhmään, siellä on myös kielitaidottomia ihmisiä, joiden välillinen vaikutus koko ryhmään saattaa olla huomattavasti heikentävä.

Arvoisa ministeri! Kuitenkin, mikä itseäni ihmetyttää, on se, että nyt kun meillä monet nuoret oireilevat, niin auttaako tilannetta se, että Opetushallitus ohjeistuksessaan velvoittaa varhaiskasvatuksen opettajia opettamaan sukupuolen moninaisuutta jo päiväkodeissa seuraavilla sanoilla, että ”joillakin pojilla on pimppi”. Mielestäni tämä on aivan käsittämä-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

töntä, ja tähän pitää niin kuin... että ei voi olla niin, että lasten päätä aletaan sekoittamaan tuossa varhaiskasvatuksen iässä. Miten te näette tämän asian?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kauma.

13.27 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä edustaja Razmyr kysyi, onko tämä hallituksen tekemä rahoitus ensi vuodelle opetuksen puolelle kikkailua, niin vastaan siihen, että koko tämän alueen budjettihan on 8 miljardia euroa ja siinä on korotusta 274 miljoonaa euroa eli ei se minusta kyllä kikkailulta kuulosta vaan ihan selkeältä lisäykseltä koulutuksen rahoihin.

Ministeri Henriksson ehti jo poistua täältä salista, mutta pidän itse tärkeänä tätä kännykkäkieltoon tai kännykän käytön rajoittamiseen liittyvää asiaa kouluissa, ja toivon todella, että se lainsäädäntö etenee. Nimittäin kysymys ei ole pelkästään aina häiritsevistä kännykän käytöstä vaan ylipäättään siitä, että se on mukana siellä oppitunneilla. Täällä muut edustajat ovat nostaneet esiin myöskin ruutuajan noin ylipäättään, sen, kuinka paljon lapset ja nuoret käyttävät aikaa erilaisiin ruutuihin. Yksi asia, minkä haluan tässä yhteydessä nostaa esiin, on näin ollen myös digitaaliset kirjat. Eräät opettajat ovat minulle ainakin kommentoineet sitä, että he pitävät myöskin tätä yhtenä taustasyynä — toki monia syitä on taustalla — [Puhemies koputtaa] oppimistulosten heikkenemiseen eli sitä, että kaikki kirjat tai liian suuri osa niistä [Puhemies koputtaa] on viety digitaalisiksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Täällä on vielä kuudella salissa olevalla pyydetty vastauspuheenvuoro. Ajattelin myöntää nämä ja sen jälkeen ministereille vastaukset, ja sitten mennään puhujalistaan, jos ennätetään. — Elikkä seuraavaksi edustaja Razmyr.

13.29 Nasima Razmyr sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä aikaisemmin kysyttiin panostuksista kulttuuriin. Kulttuurihan luo meille valtavasti hyvinvointia, mutta kulttuuri luo myös ennen kaikkea kasvua. Ja kulttuurissa, aivan kuten millä tahansa muulla toimialalla, se vaatii myöskin investointeja. Nyt valitettavasti, kun katsoo teidän hallitusohjelmaanne, missä on varsin hyviä ja tärkeitä kirjauksia, se on hyvin ristiriidassa tämän rahoituksen kanssa. Esimerkkinä nyt av-alan toimintaedellytykset, jotka ovat hyvin tärkeitä, ja nehan nimenomaan luovat sitä tärkeää kasvua. Täällä aikaisemmin puhuttiin lukutaidon merkityksestä, ja kun katsotaan esimerkiksi kirja-alan alv:n nostoa, niin eihän se millään tavalla voi sitä edistää, päinvastoin varmasti vaikeuttaa kirjojen ostoa.

Arvoisa ministeri, hallitusohjelmassa on tärkeitä kirjauksia tästä luovien alojen kasvustrategiasta sekä kulttuuripoliittisesta selonteosta. Jos voisitte vielä lyhyesti avata niitä ja sitä, millä tavalla ne luovat esimerkiksi kulttuurialalle kasvua ja parempia toimintaedellytyksiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen.

13.30 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kännyköiden käyttö kouluaikaanhan on jo kielletty näissä ohjeissa. Eli niiden esineiden tai asioiden, jotka häiritsevät opetusta, poisto on oikeutettua opettajalle. Ainakaan niiden opettajien kanssa, joiden kanssa minä olen ollut paljon tekemisissä ja myös lasteni koulussa, tämä ei ole ollut mikään ongelma. Eli tässä vaaditaan todella selkeää viestintää ennen sitä, jos teh-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

dään vielä tarkempia lakimuutoksia. On varmasti ihan hyvä asia selkeyttää asiaa. Minusta voitaisiin tehdä jo nyt nopeasti selkoviestintää rehtoreille ja opettajille ja kunnille siitä, että tämä kännyköiden poisotto on jo mahdollista ja sitä tehdään niissä kouluissa, joissa asia on aivan hallussa. Eli minusta sen voisi tehdä todella nopeasti, [Puhemies koputtaa] vaikka heti ennen jouluakin, että saadaan tämä asia kuntoon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Haatainen.

13.31 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taide ja kulttuuri usein mielletään helposti tämmöisenä kulueränä, mutta me tiedämme sen varsin hyvin kaikki, että sehän on kasvun ja työllisyyden osalta tosi tärkeä tekijä. Kulttuurialat työllistävät yhteensä 120 000 ihmistä Suomessa. Meillä täällä Suomessa käytetään kuitenkin taiteeseen ja kulttuuriin huomattavasti vähemmän kuin EU-maissa keskimäärin bruttokansantuotteesta, ja on arvioitu, että jos osuus bkt:stä nousisi Suomessa tälle EU:n keskitasolle, luotu arvonlisä julkiselle taloudelle olisi jopa 2,5 miljardia euroa. Sehän tarkoittaisi hurjasti lisää verotuloja ja lisää työpaikkoja. Se olisi todellinen työllisyystoimi. Tässä suhteessa on tietysti aika hassua katsoa budjettia. Sitä taiteen ja kulttuurin rahoitusta itse asiassa alennetaan neljällä miljoonalla eurolla.

Sitten tämä kirjojen alvi osuu kyllä huonoon. Minä tiedän, että ministerit eivät siihen nyt ole syyllisiä. Toivottavasti puhutte sen puolesta, että muissa Pohjoismaissa se on huomattavasti alhaisemmalla tasolla, Norjassa jopa nolla prosenttia on kirjojen alvi, ja monissa maissa mietitään — EU:han mahdollisti sen nolleen viemiseen — sen alentamista. Eli hallituksen kannattaisi tämä miettiä kahteen kertaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hyrkkö.

13.33 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taide ja kulttuuri ovat aivan keskeinen osa suomalaista yhteiskuntaa. Niillä on ilmiselvä ja kiistämätön itseisarvo, mutta sen lisäksi myös mittaamattomia muita kerrannaisvaikutuksia, jotka ovat positiivisia, esimerkiksi elinvoimaan, terveyteen ja hyvinvointiin, talouteen, työllisyyteen, osallisuuteen, meidän yhtenäisyyteemme yhteiskuntana. Nämä leikkaukset kulttuuriin ovat todella euromääräisesti pieniä vielä ensi vuonna, mutta sittenhän tiedossa on, että ne tulevat kasvamaan tulevina vuosina ja ne vaikutukset voivat olla oikeasti aika dramaattisia tämän alan toimintaedellytyksille, etenkin kuin takana on korona, joka on jo koetellut alaa aivan kohtuuttomalla tavalla. Toivon, että tähän löydetään ratkaisuja.

Parilla sanalla haluan käsitellä näitä kännyköitä, sähköisiä oppimateriaaleja. Yksi syyhän siihen, miksi sähköiset oppimateriaalit, jotka voivat olla joskus hyviäkin mutta eivät tietysti täysin voi korvata kynää ja paperia, on se, että kouluilla on liian vähän rahaa eli ikään kuin se paine ottaa sähköisiä materiaaleja käyttöön on liian suuri. Kännyköihin, sosiaalisen median käyttöön liittyen on selvää, että tämä kysymys ei ratkea kouluissa eikä sitä voida säilyttää pelkästään opettajien harteille, vaan siinäkin tarvitaan myös koteihin tukea, vanhemmuuden tukea siihen, että vanhemmat tietävät ja heillä on työkaluja, osaamista, ymmärrystä asettaa lapsille raja, asettaa myös itselleen rajoja ja että saadaan kulttuurin muutos tällä saralla aikaiseksi laajemminkin yhteiskunnassa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

13.34 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ensinnäkin edustaja Mäkyselle erittäin hyvästä puheenvuorosta liittyen tähän tki-rahoitukseen. Toivon, että tiede- ja kulttuuriministeri kuunteli tämän puheenvuoron huolella. Se perusrahoitus on nimenomaan avainasemassa siellä, sitä pitää ehdottomasti vahvistaa.

Mutta mitä tulee sitten nuorten hyvinvointiin, niin tosiasiahan on se, että hallitus heikentää erityisesti näillä sosiaaliturvaleikkauksilla 16—24-vuotiaiden asemaa. Se on juuri se sukupolvi, joka myös on kärsinyt huomattavasti koronapandemiasta, ja kun täällä hallituksen ministerit korostavat sitä, että näitä opintolainatakauksia nyt laajennetaan ja se on erittäin hienoa, niin en kyllä näkisi ollenkaan hienona toimenpiteenä sitä, että nuorten velkaantumista entisestään kasvatetaan. Me ollaan kohta tilanteessa, jossa nuoret valmistuvat korkeakoulusta noin 40 000 euron laina harteilla, ja millä tavalla siitä lähdetään sitten suunnittelemaan itsenäistä elämää? [Puhemies koputtaa] Nuorten velkaantuminen ei millään tavalla ole juhlimisen arvoinen asia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

13.35 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella kun opiskelijoilta, esimerkiksi lukiolaisilta, kysyy digitaalisista materiaaleista, niin he toivovat, että saisivat useampaan oppiaineeseen käyttöön perinteiset kirjat — se ruutu aika lisääntyy niin paljon sen koulutyön myötä.

Mutta halusin tarttua vielä yhteen aiheeseen, joka osuu TEMin ja OKM:n rajapintaan, kotoutumiskoulutuksiin. Niistä on kuulunut huhua, että niitä haluttaisiin yhä enenevässä määrin siirtää työ- ja elinkeinoministeriön alle, ja esimerkiksi tässä budjetissa on jo kotiäitien lukutaito-opetus, joka on siellä työ- ja elinkeinoministeriön alla. Meidän vihreiden vaihtoehdossa olisimme esittäneet sitä opetus- ja kulttuuriministeriön järjestettäväksi. Vapaassa sivistystyössä on tästä todella paljon hyvää kokemusta. He tuntevat tämän lukutaidottomien ryhmän ja osaavat sitä tukea, ja iso riski on, jos koko tämä kotouttamisopetus siirretään sinne työ- ja elinkeinoministeriöön. Siitä tulee kilpailutettua ja hyvin tiheästi vaihtuvaa, ja tämä osaaminen ja nämä verkostot kadotetaan kokonaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Sitten mikäli ministerit haluavat vastata, niin kolme minuuttia, ja tässä joudumme pysymään tiukkana, koska istunto keskeytetään kello 13.45. — Ministeri Multala, olkaa hyvä. [Sari Multala: Selvä!]

13.37 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala: Kiitos, arvoisa puhemies! Paljon tuli taas kysymyksiä, myös paljon ministeri Henrikssonin alueelle, joka ei enää valitettavasti ole paikalla, mutta muutama vastaus.

Kyllä — täällä edustaja Ovaska ei ole enää paikalla, mutta hän kysyi mielipidettä, ja sen varmaan täällä voi antaa. Olen siitä aivan samaa mieltä hänen kanssaan, että kyllä se oppivelvollisuuden suorittaminen kuuluu myös vanhemmille ihan lain mukaan. Tässä me tarvitsemme tietysti vanhemmat mukaan siihen, että ymmärretään se, että koulunkäynnistä pitää ottaa vastuuta ja katsoa, että lapsi tekee läksyt, ja auttaa niissä tarvittaessa ja tukea siinä. Tiedän totta kai, että kaikilla perheillä ei varmasti ole tähän samanlaisia edellytyksiä, mutta on tosi tärkeätä, että se viesti on kuitenkin meiltä selvä yhteiskuntana ja myös sieltä kouluilta, että vanhempien tukea ja apua tarvitaan ja myös sitä kiinnostusta.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

Sitten edustaja Kiuru aiemmin kysyi täällä, olisiko lukuhetki lapsen kanssa paras joululahja, ja kyllä, erinomainen joululahja se on. Tietysti myös kirja siihen kylkeen, niin mah-tava asia, jos sitä aikaa on ottaa jouluna lukemiseen, mutta toki se on tärkeää aina arjessa.

Vielä edustaja Haatainen puhui ammattikorkeakoulujen rahoituksesta kokonaisuudes-saan. Täytyy kuitenkin huomata se, että se rahoitus kasvaa. Se, mikä on ehkä se haaste täs-sä ja viestinä ammatillisesta tulee, että kun meillä jo nyt puolet ammattikorkeakoulujen opiskelijoista tulee ammatillisen taustalla, niin tuntuu, että siellä ammatillisen puolella se ohjaus ja tuki korkeakoulutukseen hakeutumiseen ei välttämättä ole niin vahvaa kuin voisi olla. Tähän mielestäni pitäisi kiinnittää huomiota.

Kauma kysyi englanninkielisestä ylioppilastutkinnosta. Sekin kuuluu ministeri Henriks-sonille, ja hän varmaan tarkemmin osaa aikatauluista kertoa, mutta tämä on hallitusohjel-maan kirjattu ja tullaan toteuttamaan.

Edustaja Ollikainen kysyi tästä tohtorikoulutukseen kohdentamisesta. Siitä on sovittu, että 800 paikkaa kohdennetaan lippulaiva-aloille, jotka käsittävät nykyään jo käytännössä melkein lähes kaikki alat — siis niitä on jo niin paljon, juuri myönnettiin neljä uutta lippu-laivaa. Niiden arvioinnin tekee Suomen Akatemia, ja ne ovat sinällään erillinen asia tästä tohtorikoulutusohjelmasta. Nämä tohtorikoulutuspaikat myönnetään yliopistoille ja tule-vat osaksi yliopistojen rahoitusta. Se on todella reilusti yli 250 miljoonaa koko hallituskau-den aikana ja sinänsä merkittävä panostus nimenomaan sinne osaajien kouluttamiseen ja sinne tki-kyvykkyyksien vahvistamiseen.

Sitten todella täällä kysyttiin näistä kasvun vahvistamisen keinoista kulttuuripuolelta. Toivon, että tässä kulttuuripoliittinen selonteko ja kasvustrategia voisivat toimia nyt väli-neinä siihen, kun pohditaan sitä, millä tavalla voidaan luoda uusia mekanismeja ja mahdol-lisesti myös sitä yksityisen rahoituksen kasvua ja niitä mahdollisia keinoja, kun tiedetään tämä julkisen talouden tiukka tilanne. Uskon, että laajalla keskustelulla kentän kanssa ja myös eduskunnan mukaan ottamisella voimme päästä siihen tilanteeseen, että löydämme uusia tapoja tukea kulttuuria ja vahvistaa sitä kautta myös sitä elinvoimaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Bergqvist.

13.40 Liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist: Arvoisa puhemies! On puhuttu paljon siitä, miten tärkeää on, että koulussa opitaan lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan. Minulle liikunta- ja urheiluministerinä yhtä tärkeää on se, että lapset oppivat juoksemaan, hyppimään ja heittämään palloa. Toki, kuten edustaja Ovaska tässä sanoi, löytyy semmoisia asioita, mitkä ovat ehkä epämiellyttäviä, ja onko ok, että jokin on epä-miellyttävää: Esimerkiksi näissä Move-mittauksissa on tullut esiin, että osa lapsista on sitä mieltä, että hikoilu on epämiellyttävää, tai se, että tulee ehkä veren maku suuhun, kun juos-taan, on myös epämiellyttävää. Sitten on meidän aikuisten vastuulla opettaa heitä, että tämä on ihan ok — vaikka tuntuu vähän epämiellyttävältä, tämä asia on kuitenkin ihan ok, koska tämä on hyväksi. Eli siinä mielessä olen samaa mieltä, että tästä pitäisi myös keskus-tella enemmän. Vaikka tuntuu epämiellyttävältä, niin meidän pitäisi myös puhua siitä ja saada heidät ymmärtämään, että tämä on aidosti tärkeä asia.

Edustaja Juvonen puhui liikkumisesta ja ikäihmisistä. Tässä tehdään yhteistyötä STM:n kanssa.

Edustaja Virta puhui myös mielenterveydestä, ja tässä minä koen myös, että ne panos-tukset, mitä nyt tehdään liikuntaan ja Suomi liikkeelle -ohjelmaan ja Harrastamisen Suo-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

men malliin, edistävät myös sitä, että lapset voivat hyvin. Mielenterveys, hyvinvointi ja liikkuminen kuuluvat kaikki yhteen, ja siinä mielessä on tosi tärkeää, että me voimme laajentaa myös erilaisia palveluita.

Ledamot Ollikainen pratade om hur viktigt det är att vi rör på oss. Det finns uträkningar på att det att vi inte rör på oss kostar allt från 3 till 7 miljarder. Det varierar väldigt mycket, och det här säger ganska mycket om vilka enorma summor det handlar om, det att vi inte rör på oss. Så det ligger i allas vårt intresse att vi faktiskt gör allt vad vi kan för att vi ska röra på oss bättre, för här finns en jättestor sparpotential.

Edustaja Kosonen puhui myös siitä, että kyllä, joudumme vähän säästämään, mutta pysymme myös panostamaan, kun puhutaan liikkumisesta, ja siitä olen tosi iloinen. Ja kun puhutaan myös tästä Liikkuvat-kokonaisuudesta, niin siihen panostetaan nyt kuusi miljoonaa euroa ja liikuntaneuvontaan viisi miljoonaa euroa, ja tämä on erittäin, erittäin tärkeä satsaus.

Edustaja Laiho puhui myös liikkumisesta, ja se on tosi tärkeää, kun puhutaan hyvinvoinnista. Kuten sanoin aikaisemmin, niin STM:n kanssa on tosi tärkeää tehdä tässä hyvää yhteistyötä myös sillä tavalla, että onko aina niin, että pitäisi saada lääkettä, vai voiko lääke olla se, että liikutaan, että saadaan liikuntaneuvontaa, niin että päästään takaisin kuntoon esimerkiksi sairauden jälkeen?

Edustaja Nikkanen puhui myös yritysten sponsoroinnista, kun puhutaan urheiluseuroista. Tämä on erittäin tärkeä asia, mistä olemme myös keskustelleet, ja toivottavasti tämä on asia, mitä voidaan viedä eteenpäin. — Mutta nyt aika loppuu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään ja niitä jatketaan myöhemmin tässä istunnossa. Täysistunto keskeytetään suuren valiokunnan kokouksen vuoksi ja sitä jatketaan kello 14.30 suuren valiokunnan kokouksen päätyttyä.

Pääluokan käsittely keskeytettiin kello 13.44.

Pääluokan käsittelyä jatkettiin kello 17.51.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytynyttä yleiskeskustelua opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta 29. — Oteetaan lista tähän, ja siellä on ensimmäisenä edustaja Elo.

17.51 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Liikkumattomuudesta tulinkin tänne jatkamaan siitä, mihin päivällä jäätin. Eli liikkumattomuus on suuri kansanterveydellinen ongelma, joka tulee meille kalliiksi. Tiedämme, että suuri osa suomalaisista ei liiku terveytensä kannalta riittävästi. Tällä on vaikutusta paitsi ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin myös lasten ja nuorten oppimiseen. Haluan kiittää hallitusta siitä, että monet liikuntaan ja väestön liian vähäiseen liikkumiseen liittyvät haasteet on tunnistettu ja niihin pyritään vastaamaan. Konkreettisena keinona tähän on Suomi liikkeelle -ohjelma, jolla pyritään löytämään ratkaisuja suomalaisten liikkumisen ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen. Jotta tämä

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

ohjelma olisi vaikuttava, sen rahoitus on kohdennettava poikkihallinnollisiin ja kaikkein vaikuttavimpiin toimenpiteisiin ja ne toimenpiteet tulee kohdistaa ensisijaisesti niihin ihmisiin, jotka liikkuvat kaikkein vähiten.

Liikkuminen on saatava osaksi ihmisten arkea. Se tarkoittaa hyötyliikunnan lisäksi liikumisen lisäämistä varhaiskasvatus-, koulu-, opiskelu- ja työpäiviin sekä ikääntyneiden palveluiden liikunnallistamista. Arkiliikumisen terveyshyötyjä on vaikea korvata millään määrällä harrastustoimintaa. On tärkeää, että arkiympäristö tukee liikumista ja on turvallinen. Tämä edellyttää muun muassa sujuvia kävely- ja pyöriteitä. On todella valitettavaa, että hallitus on näiden rakentamisesta ja kuntien tukemisesta näiden rakentamiseen päättänyt leikata.

Arvoisa puhemies! Urheilu- ja liikuntaseurat tekevät valtavan tärkeää työtä suomalaisen liikuttamiseksi ja liikunnan ilon tarjoamiseksi. Erityisesti lapsille ja nuorille liikunta- ja urheiluseurat tarjoavat mielekkään harrastuksen ja tärkeän yhteisön. Seurat tekevät työtä saadakseen yhä suuremman joukon suomalaisia liikkumaan. Tämän seuratoiminnan piirissä on suuri huoli niistä lapsista ja nuorista, jotka ovat jääneet kaiken liikuntaharrastuksen ulkopuolelle, ja myös heitä pyritään löytämään ja kontaktoimaan. Tässä yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa on tärkeää.

Harrastuskustannusten nousu uhkaa polarisoida harrastamista entisestään ja pudottaa pienituloiset ulkopuolelle. Tätä ongelmaa seurat eivät pysty yksin ratkaisemaan. Rahoitukseen tarvitaan erilaisia yhteiskunnallisia ratkaisuja, jotka liittyvät esimerkiksi kuntien toimintaan kiinteästi, jos mietitään vaikka harrastuspaikkoja ja -tiloja ja niiden kustannuksia seuroille. Seuratoiminta itsessään pyörii pääosin vapaaehtoistyön varassa. Peräti puoli miljoonaa suomalaista tekee vapaaehtoistyötä. On todella tärkeätä, että tämän työn edellytykset turvataan ja että sille työlle annetaan myös sen ansaitsema arvo.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä muutama sana kirjallisuudesta, jonka asemaa hallitus on monin toimin heikentämässä. Hallitus runnoi hiljattain eduskunnassa läpi tekijänoikeuslain uudistuksen, jossa kirjailijoille ja kääntäjille tarkoitetut lainauskorvaukset ulotettiin myös äänikirjojen lukijoille. Tämä on epäoikeudenmukaista kirjallisuuden tekijöitä kohtaan ja leikkaa heidän ennestään niukkoja tulojaan. Kirjallisuuden tekijöiden toimeentulon suoran heikentämisen lisäksi hallitus aikoo korottaa kirjojen arvonlisäveroa 10:stä 14 prosenttiin, ja tämä osaltaan sitten voi vähentää kirjojen myyntiä ja sitä kautta kirjailijoiden tuloja.

Se, että kirjallisuuden asemaa heikennetään, uhkaa lukutaitoa, suomalaista kulttuuria ja pahimmillaan demokratiaa. Hallituksen useat toimet vaikeuttavat kirjallisuuden tekijöiden toimintaedellytyksiä ja uhkaavat tehdä monipuolisen kirjallisuuden lukemisesta yhä pienemmän joukon etuoikeuden. Samaan aikaan hallitus kertoo olevansa huolissaan Pisa-tuloksista ja suomalaisten lukutaidosta, ja varmasti näistä ihan kaikki tässä salissa olemme huolissamme. Lukutaito on kansalaistaito, joka ehkäisee syrjäytymistä ja mahdollistaa aktiivisen osallistumisen yhteiskuntaan. Pisa-tulosten perusteella useampi kuin joka viides nuori lukee heikosti. Lukutaito ei näillä nuorilla käytännössä riitä yhteiskunnassa pärjäämiseen. Myös suomalaisista aikuisista joka kymmenennen lukutaito on heikkoa. Hallitus saa varmasti opposition kaiken tuen lasten lukutaidon edistämiseen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi vielä haluan vedota hallitukseen, että kuntien ja erityisesti kasvukaupunkien rahoitus turvataan. Valtionosuusleikkaukset kohdistuessaan kuntiin kohdistuvat juuri opetukseen ja varhaiskasvatukseen sekä myös liikuntaan ja kult-

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

tuuriin, ja nämä ovat juuri niitä asioita, joilla me turvataan lasten ja nuorten hyvää tulevaisuutta, me turvataan ihmisten hyvinvointia, ja sen takia meillä ei ole varaa leikata niistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Garedew.

17.57 Kaisa Garedew ps: Arvoisa puhemies! Mikäli jollekin on vielä jäänyt epäselväksi, panostaako tämä hallitus koulutukseen, niin nyt siitä on mustaa valkoisella. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin kahdeksan miljardin euron budjettia. Se on noin 306 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Eli perusopetuksen rahoitusta nostetaan portaattain hallituskauden aikana 200 miljoonalla, josta ensi vuoden osuus on 50 miljoonaa euroa. Ammatilliseen ja lukiokoulutukseen esitetään yhteensä noin 1,4 miljardia euroa eli 75 miljoonaa euroa enemmän kuin tälle vuodelle. Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen osoitetaan noin 3,7 miljardia euroa eli 236 miljoonaa euroa enemmän kuin tälle vuodelle. Yliopistojen toimintaan satsataan noin 2,2 miljardia, mikä on noin 173 miljoonaa euroa enemmän kuin vuodelle 2023. Siinä joitakin selkeitä lukuja, joiden jälkeen asiasta ei pitäisi olla mitään väärinkäsitystä.

Kaiken osaamisen ja pärjäämisen perusta on riittävä luku- ja laskutaito. Romahtaneet Pisa-tulokset kertovat todella surullisesta kehityssuunnasta, johon puuttumisella on nyt jo kiire. Lukutaidon vahvistamista tuetaan muun muassa jatkamalla Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa. Lukutaitostrategian päätavoitteena on löytää keinoja heikosti lukevien lukutaidon vahvistamiseen. Tämän lisäksi Lukulahja lapselle -malli vakiinaistetaan ja siihen osoitetaan 350 000 euroa. Tässä on kyse vastasyntyneiden tai alle yksivuotiaiden lasten perheille neuvolan kautta jaettavista kirjakasseista. Vaikuttavuustutkimuksen mukaan kirjakassi on parantanut tilannetta eniten perheissä, joissa muuten ei olla luettu. Näistä perheistä 77 prosenttia kertoi nyt lukevansa vähintään kerran päivässä. Kaikista kyselyyn vastanneista kirjakassin saaneista perheistä 63 prosenttia kertoi kirjakassin lisännen perheen lukemista. Tässä hankkeessa rahat eivät siis mene hukkaan.

Lapset pystyvät keskittymään kunnolla vain, jos olosuhteet kouluissa ovat kunnossa. Myös tämän eteen hallitus tekee työtä. Tavoitteena on turvata oppilaiden riittävä tuki sekä vähentää opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa. Turvallisuus ja koulurauha on palautettava, ja kännykät pitäisi saada pois sieltä kouluista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan erittäin lämpimästi kiittää valtiovarainvaliokuntaa erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön kategorian kohteiden joululahjarahoista, muun muassa Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry:n 250 000 eurosta, Keuruun Iso Kirja-opiston 250 000 eurosta, Elämän marssi ry:n 15 000 eurosta sekä muiden kristillisten liikkeiden tuesta. Kristinuskon on osa suomalaista kulttuuria ja demokraattisen hyvinvointiyhteiskunnan kivijalkaa. Pidän kristillisiin arvoihin perustuvien järjestöjen työn huomioimisesta valtion budjetissa erittäin tervetulleena. Kiitos siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu poissa, edustaja Partanen poissa, edustaja Gebhard poissa, edustaja Harjanne poissa, edustaja Antikainen poissa, edustaja Huhtasaari poissa, edustaja Talvitie poissa, edustaja Kauma poissa. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 74/2023 vp

18.01 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Kun me olemme tänne saliin juuttuneet, niin ihan lyhyesti kommentoin edustaja Garedewin puheenvuoroa, joka oli hyvä sikäli, että se kertoi siitä, että hallitus pitää tärkeänä koulutusta ja panostaa siihen myöskin — tärkeitä huomioita. Minä myöskin yhdyn voimakkaasti teidän näkemyksenne siitä, että nämä kännykät ovat aikamoinen ongelma opetuksessa ja yhteiskunnassa laajemminkin, eli me emme keskity toisiimme, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, läsnäolevasti vaan etäisesti. Olemme itse asiassa poissa tilanteesta, ja opetuksessa se on ihan kuolettava asetelma, jos ei keskitytä siihen itse aiheeseen. Siinä on varmasti tärkeää edetä.

Mutta sen sijaan kysyisin vähän teiltä. Ei tarvitse avata debattia, vaan se ainoa kriittinen kulma, minkä itse näen tässä koulutuksen osalta hallituksen esityksessä, on aikuiskoulutus ja vapaan sivistystyön tilanne. Tuntuu oudolta, että me sinne suuntaamme leikkauksia. Me puhumme kuitenkin elinikäisestä oppimisesta erittäin keskeisenä tekijänä, ja siinä suhteessa olisi ollut suotavaa, että olisitte myöskin, hallitus, arvostanut tätä työtä, mitä vapaan sivistystyön puolella ja aikuiskoulutuksen puolella tehdään.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.